תמצית הדף

סיכומים קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 136 | זבחים נ. עד פ"א: | חשון כסלו ה'תשפ"ו

הגרלות מיוחדות במבחני לדעת, ומחזור חדש בקורס המיוחד. פרטים בסוף הגליון

תמצית
להתענג בידיעת התורה

נ. הגמרא מסתפקת **האם דבר הלמד בהיקש מלמד בבנין אב.** ואין ללמוד ממה שכתוב צפון באשם ולא למדו מחטאת הנלמדת בבנין אב, שהרי צריך לכתוב גם בחטאת וגם באשם וגם בעולה, דאשם מעולה ליכא למילף, שכן עולה היא כליל, ומחטאת ליכא למילף, שכן מכפרת על חייבי כריתות, ועולה א"א ללמוד מחטאת ואשם, שכן מכפרים, ואף שגם עולה מכפרת על עשה, אין זה נחשב כפרה לגבי חטאת ואשם. וחטאת א"א ללמוד מעולה ואשם, שכן זכרים. ואשם א"א ללמוד מעולה וחטאת, שכן ישנם בציבור כביחיד.

ללמוד מדבר שנלמד בגזירה שוה-

דבר הלמד בגזירה שוה לרב פפא חוזר ומלמד בהיקש, דמצינו שלומדים שתודה באה מן המעשר מהיקש לשלמים, אע"פ ששלמים עצמם נלמדים בהקש "שם שם", ואף שמעשר דגן הוא חולין, מ"מ האומר שאין למדים בקדשים למד מלמד, אינו מצריך שיהיה גם המלמד קודש, דבתר למד אזלינן. ולמר זוטרא אינו חוזר ומלמד בהיקש, דמעשר דגן חולין הוא, וס"ל דבתר מלמד אזלינן.

דבר הלמד מגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש, דמצינו שלומדים שפר ושעיר של יוה"כ נשרפים ע"י ניתוח ובלא הפשט, מגז"ש 'עור בשר ופרש' מפר כהן משיח, ופר כהן משיח נלמד מעולה, דכתיב "וקרבו ופרשו והוציא" מלמד שמוציאו שלם שהרי צריך להוציא הכל בהוצאה אחת, ולומדים גז"ש "ראשו וכרעיו" מעולה שצריך ניתוח, (ומ"מ אין מפשיטים, דכתיב "וקרבו ופרשו" כשם שפרשו בקרבו דדבר מגונה הוא להוציאו ולשורפו בעין, כך בשרו בעורו). אמנם א"א ללמוד כלל זה ממה שלומדים שרקיקים באים מסולת מגז"ש 'מצות מצות', אף שחלות עצמם נלמדים מגז"ש 'חלות חלות'. די"ל שהגז"ש 'מצות מצות' אינה מחלות אלא ממאפה תנור ששם כתוב מפורש סולת.

נ: **דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בק"ו**, דאם היקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו, גז"ש שחוזרת ומלמדת בגז"ש, כ"ש שמלמדת בק"ו.

דבר הלמד מגז"ש מהו שילמד בבנין אב, תיקו.

ללמוד מדבר שנלמד בקל וחומר-

דבר הלמד בק"ו מהו שיחזור וילמד בהיקש, לסובר כרב פפא שאם הלמד הוא קדשים זה נחשב קדשים, אם א"א ללמוד גז"ש מדבר הנלמד בהיקש, מ"מ אפשר ללמוד בהיקש דבר שנלמד מגז"ש, כ"ש שק"ו שנלמד מדבר שנלמד בהקש, שהוא חוזר ומלמד בהקש. ולחולקים על ר"פ וסוברים שהולכים אחר המלמד, א"כ לא מצינו גז"ש שמלמדת בהיקש, **תיקו.**

דבר הלמד בק"ו מלמד בגז"ש, דאם גז"ש שאינה נלמדת מדבר הלמד בהיקש, מלמדת בגז"ש, כ"ש שק"ו שנלמד מדבר שנלמד מדבר הלמד בהיקש, שהיא מלמדת בגז"ש.

דבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בק"ו, דאם היקש שאינו נלמד מדבר הלמד בהיקש, מ"מ חוזר ומלמד בק"ו, כ"ש שק"ו שנלמד מדבר הנלמד בהיקש, שהוא חוזר ומלמד בק"ו בן ק"ו. אבל אין ללמוד ממה שאם גז"ש שאינה נלמדת מדבר הנלמד בהקש, מ"מ דבר הנלמד בגז"ש חוזר ומלמד בק"ו, כ"ש שק"ו שנלמד מדבר הנלמד בהיקש, שהוא חוזר ומלמד בק"ו. דיש לדחות שזהו ק"ו בן בנו של ק"ו, שהרי גז"ש עצמה נלמדת מק"ו, ודילמא כולי האי אין לחזור וללמוד מק"ו.

דבר הלמד מק"ו מהו שילמד בבנין אב, רב ירמיה רוצה ללמוד שאפשר ממה שמצינו שלומדים שלר"מ אם מלק ונמצאת טריפה או ששחט עוף חולין טריפה אינה מטמאה בבית הבליעה, דאם נבלת בהמה שמטמאה במגע ומשא שחיטתה מטהרתה מידי טומאתה, כ"ש עוף שאינו מטמא במגע ומשא, ששחיטתו תטהרו מידי טומאה, (אמנם יש לדחות מה לנבלת בהמה שאינה מטמאה בגדים בבית הבליעה, ועיקר טעמו דר"מ שהוא מההיקש "וזאת תורת הבהמה והעוף" לקמן ס"ט: . תוד"ה מה), ואם שחיטה מכשרת באכילה ומטהרת, ה"ה מליקה שמכשרת באכילה מטהרת. (ולר"י מטמאה בבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור, דאין מליקת טריפה בקדשים מטהרת מידי נבילה, וה"ה בשוחט עוף חולין טריפה, ולרבי יוסי דיה כנבלת בהמה טהורה שהשחיטה מטהרת ולא המליקה). דיש לדחות ששם לומדים מחולין ולא מקדשים.

ללמוד מדבר שנלמד בבנין אב-

נ"א. **דבר הלמד בבנין אב מהו שילמד בגז"ש בק"ו ובנין אב.** הגמ' רוצה להוכיח שחוזר ומלמד בבנין אב, ממה שמצינו שמה שדם שלן כשר שאם עלה לא ירד, לומדים ממה שאימורים שלנו כשרים, ואימורים לומדים מהבשר. (ויוצא כשר הואיל וכשר בבמה, וטמא כשר הואיל והותר בעבודת ציבור, וחוץ לזמנו כשר שאם עלה לא ירד הואיל ומרצה לפיגולו (-הרצאת דמו חשובה לחייב עליו משום פיגול כמו אם קרבו מתיריו בהכשר), וחוץ למקומו כשר הואיל והוקש לחוץ לזמנו, ופסולים שקבלו או זרקו כשר בכהנים הראויים לעבודת ציבור), והגמ' שואלת איך דנים דבר שלא נעשה בהכשר מדבר שנעשה בהכשר, ובהכרח שלומדים מ"זאת תורת העולה", והנ"ל הוי אסמכתא בעלמא.

סיכום הסוגיא: בקדשים **דבר הלמד בהיקש** אינו חוזר ומלמד בהיקש, ויש מחלוקת אם הוא חוזר ומלמד בגז"ש או בק"ו, והגמרא מסתפקת אם הוא חוזר ומלמד בבנין אב. **דבר הלמד בגז"ש** יש מחלוקת אם הוא חוזר ומלמד בהיקש, והוא חוזר ומלמד בגז"ש או בק"ו, ויש ספק אם הוא חוזר ומלמד בבנין אב. **דבר הלמד בק"ו** חוזר ומלמד בין בהיקש בין בגז"ש בין בק"ו, ויש ספק אם הוא חוזר ומלמד בבנין אב. **ודבר הלמד בבנין אב** הגמרא מסתפקת אם הוא חוזר ומלמד בהיקש או בגז"ש או בק"ו או בבנין אב, ולתוס' הוא חוזר ומלמד בק"ו או בבנין אב.

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

תפילות אבות תיקנום (ואסמכינהו רבנן אקרבנות), אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם", יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם (ברכות כו ב). חזינן שהאבות הקדושים היו רגילים בתפילה, דאין לומר שהתפללו רק באותו הזמן, דא"כ מאי תיקנום.

עוד בגמרא (יבמות סד א) מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים. וכיון שהיו אבותינו רגילים בתפילה, א"כ 'עקורים' למה לי.

אנו מכירים מעלות רבות לתפילה, כוונה ראויה, עומד לפני המלך, כבוד התפילה, תפילה בציבור, ועוד, והרבה מאד הלכות יסודם טעמם ושורשם נובע ממעלות אלו (כמבואר בארוכה בשו"ע מסימן פ"ט והלאה). וכאן חזינן שיש מעלה מיוחדת שתהא התפילה מתוך רצון והשתוקקות מרובה לדבר שעליו הוא מתפלל, וככל שההשתוקקות גדולה יותר מעלת התפילה גדולה יותר, ואם לא היו עקורים היה חסר לאבות הקדושים מעט ממעלה זו, והקב"ה רצה לזכותם ולהעמידם במצב של ציפיה והשתוקקות כדי שיזכו למעלה זו בשלימות. והלכה פסוקה היא (או"ח צ"ח ג') 'יתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח ובנחת, ושלא תראה עליו כמשא ומבקש להפטר ממנה', וביאר המ"ב 'שיאמרה בנחת בלשון תחנונים כמי שמבקש רחמים על עצמו, ואע"פ שאומרה בלשון תחנונים, אם אינו מחשב כמו שצריך דבר ובא למקש מלפני המלך, אלא שמתפלל מפני החיוב לצאת ידי חובתו אינו נכון, ומאד צריך ליזהר בזה'. עוד שם (צ"ג א') 'ישהה שעה אחת קודם שיקום להתפלל כדי שיכוין ליבו למקום', והיינו להמתין ולצפות לתפילה, ולא 'ליפול' לתפילה.

הצמאון וההשתוקקות יוצרת אצל האדם חיבור פנימי עמוק וחזק לאותו דבר אליו הוא משתוקק, כדמצינו שאמר הקב"ה לאברהם (בראשית יב א) "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", וברש"י 'לא גילה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו'. וביאר הסטייפלר בברכת פרץ 'למדנו שהדבר מתחבב אצל האדם כשהוא מחפש אחריו ומשתוקק אליו זמן רב קודם השגתו'. לפ"ז ניתן להבין ג"כ מדוע ביום השלישי למילתו של אברהם הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא להטריחו באורחים, וכשראה שהוא מצטער שלח לו את המלאכים בדמות אנשים, שאף שהקב"ה ידע שבסופו של דבר אברהם יטרח עבור האורחים, שלימות מידת ההכנסת אורחים היא דווקא כאשר האדם מצטער בחסרונה.

וממשיך הברכת פרץ 'למדנו מכאן דרך בלימוד התורה, כי מי שהוא יר"ש ומשתוקק מאד להבין אמיתות הדברים ויגע ומשתדל לחפש אחריהם כפי כוחו זמן רב, אז כשזוכה שהדברים מתבררים אצלו ומשיגם הם חביבים בעיניו למאד... וממילא יוצא מכאן שהזכרון לזכור את תלמודו הוא לפי ערך רוב תשוקתו והשתדלותו להשגת התורה, ולפי רוב השמחה שבאה לו בהשגת דבר מדברי תורה, כך יהא זכירתו במה שלמד.

ומתוך ההשתוקקות להבין אמיתות דברי התורה ולקיים מצוותיה בדקדוק, נחזור לדון ולהוסיף על מה שעסקנו בגליון 'תמצית' לחודש אדר האחרון. הבאנו מעשה באב שהוציא משכנתא בהית"ע עבור הלואה לביתו, וקצץ עמה שתשלם הקרן והריבית כפי שהבנק יגבה ממנו, דא עקא שאת ההלואה לביתו לא נתן לה בהיתר עיסקא. לאחר שגבה במשך כשנתיים ריבית חודשית בסכום של 400 ש"ח שמע שיש בזה בעיה.

גמ"ח אושר בכבוד (חל"צ)
אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה
בעידודם ובברכתם של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א
לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org
להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

והנה שם נקטנו בפשיטות שהיא ריבית קצוצה וחייב להחזיר, ע"פ הט"ז (יו"ד קע סק"ג) דשותף שלוה מגוי והכניס לקופת השותפות ומשלמים ריבית במשותף נחשב שמלוה חצי משלו לשותפו והשותף משלם לו על כך ריבית קצוצה ולא דן זאת כתשלום הוצאות בעלמא, ודכוותה בדידן אין לדון את תשלום הבת כתשלום הוצאות שהוציא האב בכדי להלוות לה. [ולא מצאנו לו מוצא אלא אם תמחל לו הבת באופן שאין בזה חשש ריבית מאוחרת יעוי"ש].

עוד הוספנו שגם בלאו הכי אין להחשיבו כתשלום הוצאות כיון שהאב קיבל מהבנק בהית"ע, א"כ הסכום שמשלם לבנק הוא חלקו של הבנק ברווחי נכסי האב שזכה בהם הבנק תמורת הכסף שנתן, והרי שלא הפסיד אלא נמנעו ממנו חלק מהרווחים ע"י שזיכה לבנק חלק בנכסיו, א"כ לא הוצאות הוא גובה הימנה אלא השלמת הרווחים שנמנעו ממנו מחמת שהלוה לה את הכסף שלקח בעיסקה מהבנק, שאילו לא היה מלוה לה היה יכול לקנות בחזרה מהבנק את חלקו בנכסיו והיה זוכה במלוא הרווחים, א"כ הוא ממש אגר נטר.

ברם אחר העיון בזה שנית נראה דעל אף שהנהגה נכונה היא מה שרגילים לעורר בכה"ג לעשות הית"ע למיחש לר"ק מ"מ בדיעבד ודאי אינו חייב להחזיר, וביותר שיתכן שאין למחות במי שנוהג לכתחילה לקחת משכנתא בנקאית עבור הלואה לחבירו ע"מ שיפרע לו כפי שמשלם הוא לבנק.

שהרי הט"ז גופיה כתב שם גבי שותפין בזה"ל: אם לוה האחד מישראל בעיסקא ונותנו לשותפות שפיר יוכל ליתן הריוח מן השותפות, דבדרך שהוא מקבלו בעיסקא כך הוא נותנו לשותפות בעיסקא, עכ"ל. לפי"ז הכ"נ נימא דכשם שהאב קיבל מהבנק בעיסקא כך נותנו לביתו בעיסקא, דאין טעם דנימא הכי רק בשותפין, שהרי היא עיסקא חדשה שלא קשורה לשותפות. וכ"כ בס' עצי לבונה.

גם מה שלמדנו שם בפשיטות - מדאסר הט"ז משום ר"ק כשהשותף לוה מן הגוי והלוה חלק לשותף - שאב הלווה בריבית (כגון מגוי) ומלוה לביתו בקציצה שתשלם לו הוצאותיו, דאסור משום ר"ק, נראה דאי"ז מוכרח כלל, שהרי מן הסברא אין גבייתו הימנה את מה שמעבר לקרן משום אגר נטר אלא בכדי שלא יפסיד הוא, ומהיכ"ת לאסור.

ואין לומר דמ"מ הואיל וה'מחייב' הוא ההלואה שקיבלה הוי ר"ק [שהרי לא עשתה קנין להתחייב תשלום הוצאותיו, והוצאותיו לא נחשבות הפסד לו שתתחייב מפני שהוציאן על פיה שהרי קנה לעצמו הלואה ויכול להשתמש בה ולהרויח, וכבר נקטנו (בגליון 'תמצית' לחודש סיון האחרון) דבגוונא שאמר לחבירו לקנות מוצר והבטיחו לקנות ממנו אינו חייב משום ערב, דלא חשיב הקונה מוציא הוצאות על פיו שהרי קיבל תמורתו (ויעוי' אג"מ חו"מ א מח דליכא חובת ערבות בגוונא שאין חשש הפסד למוציא)], זה אינו, דהנה מבואר בסי' קעז סי"ד שקנס חד פעמי על איחור תשלום ההלואה אינו אסור אלא משום הערמת ריבית, זאת על אף שאין התחייבות הקנס חלה אלא ע"י ההלואה, הא קמן דכל שאינו אגר נטר אינו אסור הגם שה'מחייב' הוא ההלואה.

א"כ לעולם אימא לך שסובר הט"ז ששותף הלווה מגוי ומלוה חלק לשותפו בריבית אין האומדן שחוב השותף לשותפו מעבר לקרן מותנה בכך ששותפו ייאלץ בפועל לשלם זאת לגוי אלא אפילו אילו ימות הגוי, כך שייפטר שותפו שלוה ממנו, עדיין יוכל לתבוע מן השותף את קציצתו שקצץ בהלוואתו לו, הלכך אין בזה היתר של הוצאות אלא הוי אגר נטר גמור, משא"כ בדידן שפיר יש לאמוד שלא קצץ האב עם ביתו לשלם יותר מן הקרן אלא בכדי שלא יפסיד ואילו יצוייר שיפטרנו הבנק מהריביות לא תהא הבת חייבת לו מעבר לקרן (הלא גובה התשלום החודשי ודאי תלוי בגביית הבנק לטוב ולמוטב), כה"ג לא הוי אגר נטר כלל אלא הוצאות בלבד.

ואמנם לא מפני שאנו מדמים נעשה מעשה ובפרט שהיא שאלה של ר"ק (וכ"כ במנח"ש תניינא סי' ע ששמע שהגר"ד בהר"ן אסר לסמוך להתיר כן ע"פ הסברא), על כן יש להחמיר בזה לכתחילה לעשות הית"ע, אולם בדיעבד נראה ברור שמי שלוה בריבית מגוי והלוה לביתו ע"מ שתשלם הוצאותיו וגבה את הסכומים ששילם לגוי אין להוציא ממנו להחזירה אלא אם נראה שחובתה לו מעבר לקרן אינה תלויה בהוצאותיו בפועל, כך שגם אם הגוי ימות וייפטר הוא - תיוותר היא חייבת, דכה"ג הוי ר"ק כמש"כ הט"ז שם ריש סק"ג גבי מלוה שחזר ולוה מעות על רווח בהיתר וגובה מהלוה [ובאמת יש לדון בדבריו שם, דיעוי' תפארת למשה שנראה מהבנתו בט"ז דגוונא דידן הוי ר"ק, אולם הוא נגד הסברא, אכן בשו"ת 'טוב טעם ודעת' (תליתאי ב מד) להגר"ש קלוגר ג"כ נ' שהבין כתפאל"מ ואעפ"כ נקט לחלק דבגוונא דידן יודה הט"ז להיתר משום גרמי. כן יל"ע להנתיבות קכט סקי"ד דגם לוה אינו חייב לערב - גם אם הוא שלוף דוץ - כל עוד הערב לא שילם למלוה, הא קמן כבדידן שחייב רק עד כמה שיוציא ואי"ז אגר נטר ואעפ"כ ק"ל יו"ד קע שאסור ללוה לשלם הריביות לערב (הוא גם דלא כהגרש"ק הנ"ל דחייב משום גרמי), אלא דבלא"ה תמוה להנתיבות דנמצאת חובת הלוה את הריביות שהוציא הערב אינה אלא כחיוב קרן, וצ"ע טובא בזה, ואכמ"ל].

גמ"ח אושר בכבוד (חל"צ)
אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה
בעידודם ובברכתם של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א
לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org
להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

שפיכת שיריים ליסוד בחטאות הפנימיות

לאחר זריקת דם הקרבנות צריך לשפוך את שיירי הדם על גג היסוד, והיינו על הריבוע התחתון של המזבח שהיה בולט אמה מהמזבח והיה נראה כמו איצטבא (-ספסל) בתחתית המזבח. והנה רוב הקרבנות מקום זריקת הדם הוא על המזבח החיצון, ובהם פשוט יותר ששיירי הדם ניתנים ג"כ על המזבח החיצון, ולהלן יבואר שגם חטאות שמקום הזאת דמם הוא בהיכל (שבע הזאות כנגד הפרוכת וארבע הזיות על קרנות המזבח הפנימי), שיירי הדם ניתנים ביסוד מזבח החיצון, וכן יבואר באיזה מקום ביסוד שופך את שיירי הדם, ואם שפיכת השיריים מעכבת את הכפרה. ולהלן נ"ג. יבואר מקום נתינת שיירי הדם של החטאות החיצוניות, וכן יבואר (נ"ד.) האם ביסוד היה מסביב לכל המזבח או לא.

שיירי דם פר ושעיר של יוה"כ היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון, דכתיב "אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד" והיינו היסוד שפוגש ראשונה שהוא כנגד פתח ההיכל.

כתיב ג' פעמים "אל יסוד מזבח העולה" בפר כהן משיח ובפר העלם דבר של ציבור ובשעיר נשיא ולומדים מזה: א' שלא ישפוך ליסוד המזבח הפנימי, (דלא מיבעי לגופיה דנימא שכ"ש שכשר במזבח הפנימי, דמ"אשר פתח אהל מועד" נפקא). ב' שאין יסוד למזבח הפנימי. ג' שמה שקרב במזבח החיצון טעון שפיכת שיריים ליסוד אם נשאר דם בכלי.

נ"א: ולא בא ללמד שיתן את השיריים על המזבח החיצון, דלא נימא שצריך לתת שיריים דווקא במזבח שלא זרק עליו את הדם, שהרי אין יסוד למזבח הפנימי.

נ"ב. ולא בא ללמד שלמזבחה של עולה יהא יסוד שיתן מתנות העולה כנגד היסוד, ולא בקרן מזרחית דרומית שאין לה יסוד, (והא דכתיב "אל יסוד מזבח העולה" היינו שיתן את הדם על גגו של היסוד, דכתיב "יסוד המזבח" – יסוד שהוא דומה למזבח, והיינו הגג של היסוד, ולא על זקיפת היסוד על דופן האמה התחתונה, שאף הדופן נקראת יסוד), דדבר זה לומדים כבר בק"ו, דאם שיריים של חטאת טעונים גג יסוד (לרבי ישמעאל אע"פ שאינם מכפרים, ולר"ע גם אינם באים לכפרה), כ"ש שהזריקה המכפרת טעונה גג יסוד.

לרב אדא בר אהבה הנ"מ במחלוקת רבי ישמעאל ור"ע היא **אם שיריים מעכבים** שמה שאמר ר"ע שאינם באים לכפרה היינו שאין ההזאות תלויות בהם. ולרב פפא לכו"ע שיריים לא מעכבים בחטאות ואפי' פנימיות, ונחלקו **אם מצוי חטאת העוף מעכב** שזה שיירי ההזאה, ואמנם יש תנא אחר שסובר בדעת רבי ישמעאל שמצוי אינו מעכב.

שפיכת שיריים ליסוד בפר יום הכיפורים- לרבי לומדים דין שפיכת שיריים ליסוד בפר יום הכיפורים מדכתיב בכהן משיח "ואת כל דם הפר ישפוך". ולרבי ישמעאל לומדים דין זה מק"ו, דאם קרבן שאין חובה להכניס דמו לפנים כגון פר כהן משיח שאין מצוה לחטוא ולהביא חטאת טעון שפיכת שיריים ליסוד, ק"ו קרבן שהוא חובה. ואמנם אינו לעיכובא, דכתיב "וכלה מכפר את הקודש". ולר"ע אפשר ללמוד בק"ו שאם קרבן שדמו אינו נכנס לפני ולפנים לא לחובה וגם לא למצוה כגון שעיר שיא וחטאת יחיד טעון שפיכת שיריים ליסוד, כ"ש שמי שדמו נכנס לפני ולפנים חובה שהוא טעון שפיכת שיריים ליסוד.

שפיכת שיריים ליסוד בפר כהן משיח- פר כהן משיח טעון שפיכת שיריים ליסוד, ק"ו משעיר נשיא, דאם קרבן שאין דמו נכנס לפנים טעון יסוד, כ"ש קרבן שיש חובה להכניס את דמו לפנים שיהא טעון יסוד. אמנם זה אינו מעכב, דכתיב "ואת כל דם הפר ישפוך" שינה הכתוב משאר עבודות דכתיב בהם ולקח והזה וכדו', לומר שאינו מעכב.

נ"ב: חטאת שדמה ניתן למטה אינה נאכלת, דכתיב "הכהן המחטא אותה". ופסוק זה נצרך כדי שלא נאמר שכמו שקרבן שטעון מתן ארבע מועילה בדיעבד מתנה אחת, דכתיב "ודם זבחיך ישפך (-שפיכה אחת) על מזבח" וגו' "הבשר תאכל", ה"ה הניתנים למעלה שנתנם למטה מהני בדיעבד. ואין ללמוד ממה שדמים הניתנים למטה שנתנם למעלה לא כיפר, די"ל שרק שם לא כיפר כיון שאין סופם למעלה, משא"כ הניתנים למעלה ששייריהם ניתנים למטה ליסוד. ואין להוכיח מדמים הניתנים בפנים ששייריהם ניתנים בחוץ ואם נתנם בתחילה בחוץ לא כיפר, דשאני התם שאין מזבח הפנימי ממרקם אלא טעונים עוד עבודה, ואילו חטאת קרנות ממרקות אותה.

רמי בר חמא רוצה לפרש שמה שלא סיים כשנתן בפנים, משום דס"ל ששיריים מעכבים. ורבא דוחה דא"כ נלמד ק"ו שאם הפנימיים ששייריהם חובה בחוץ, אם נתן בתחילה בחוץ לא כיפר, כ"ש שהניתנים למעלה שאין שייריהם חובה למטה, שאם נתן בתחילה למטה לא כיפר. ולכן רבא מפרש שהכונה שאין מזבח הפנימי ממרקם אלא הפרוכת, וכיון שטעונים ב' עבודות בפנים חמירי.

מתנות פר ושעיר של יוה"כ- כתיב "וכלה מכפר", לר"ע לומדים מזה שאם כיפר כילה ואם לא כיפר לא כילה, ולרבי יהודה לומדים מזה שאם כילה כיפר ואם לא כילה והיינו שחיסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא כלום. ונחלקו ריו"ח ורבי יהושע בן לוי אם נחלקו במשמעות דורשין בלבד ולכו"ע שיריים אינם מעכבים, או שנחלקו אם השיריים מעכבים.

לדברי הסובר ששיריים מעכבים אם נשפך הדם מביא פר אחר ומתחיל בפנים.

דיני חטאות החיצוניות

לאחר שלמדנו 'איזהו מקומן' של עבודות חטאות הפנימיות (פר העלם דבר של ציבור ושל כהן משיח, ושעירי עבודת כוכבים, ופר ושעיר של יום הכיפורים), עוברת הגמרא לבאר את מקום עבודות חטאות החצוניות, שהם השעירים שמביאים עבור הציבור בראשי חדשים ובמועדות (פסח שבועות ראש השנה יוה"כ וסוכות וחטאת הבאה בשבועות עם מנחת שתי הלחם), וכן חטאות שהיחידים מביאים, על לאו שזדונו כרת, וקרבן עולה ויורד, וחטאות נזיר ומצורע.

נ"ג. שחיטה קבלה זריקה ואכילה- חטאות יחיד, וכן חטאות הציבור והיינו שעירי ר"ח ומועדים שהם על המזבח החיצון, שחיטתם בצפון, וקבלת הדם בכלי שרת בצפון, וזריקת הדם היא ד' מתנות על ד' קרנות, והיינו שעולה בכבש כיון שהדם ניתן למעלה על הקרנות ובאצבע, ולא בזריקה מן הכלי למזבח כמו בכל שאר הדמים שניתנים למטה מחוט הסיקרא כאשר הכהן עומד על הרצפה ולא על הסובב, ומהכבש הוא פונה לסובב, ונותן מהדם על קרן דרומית מזרחית שאותה הוא פוגש ראשונה, דכל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין ומשם

הוא מסובב את המזבח כשפניו למזבח, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, ונותן את שיירי הדם על היסוד הדרומי. ונאכלים לפנים מן הקלעים -בחצר המשכן שהיה מוקף קלעים, ובבית המקדש לפנים מחומת העזרה, דכתיב "במקום קדוש יאכל בחצר אהל מועד", לזכרי כהונה דכתיב "הכהן המחטא אותה יאכלנה" לאפוקי נשים שאינן ראויות לחיטוי, בכל מאכל ולא דווקא צלי, ליום ולילה כדילפינן לעיל ל"ו. מדכתיב "ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל", ובקדשים הלילה הולך אחר היום, ורבנן עשו סייג שלא לאכול אלא עד חצות כדי להרחיק את האדם מעבירת כרת כמבואר בריש ברכות שכל הנאכלים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר ואמרו חכמים לאכול עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

צורת נתינת הדם- לרבי אלעזר ברבי שמעון היה נותן את דם החטאת דווקא בגופה של קרן -אמה על אמה ברום אמה שבראש המזבח, ורק בעולת העוף היה נותן מחוט הסיקרא ולמעלה, ולרבי גם חטאת בהמה יכול לתת מחוט הסיקרא ולמעלה, (דכתיב "וההראל ארבע אמות ומהאריאל ולמעלה" והיינו שרשות הקרנות הוא ד' אמות והיינו עד חוט הסיקרא). והיה טובל בדם שבמזרק את אצבעו המיומנת שביד ימין והיינו האצבע הסמוכה לאגודל, ומושך את הדם מהאצבע ע"י האגודל והאצבע הקטנה כדי שכל הדם יפול למזבח, ויורד על חודה של קרן עד שנגמר הדם באצבע, וכך היה עושה בכל קרן וקרן. ונחלקו בדעתו ריו"ח ורבי אלעזר אם בדיעבד מועיל אם נתן על האמה הסמוכה לקרן באחד הצדדים, או לא.

חוט הסיקרא- חוט של סיקרא היה מקיף את המזבח כחגורה, כדי להבדיל בין דמים העליונית לדמים התחתונים, דכתיב "והיתה הרשת עד חצי המזבח".

מקום שפיכת שיירי דם החטאת-

לת"ק אע"פ ששיירי דם חטאות הפנימיות היה ניתן על יסוד מערבי, מ"מ הא דכתיב בחטאת החיצונה "אל יסוד המזבח" היינו יסוד דרומי, שכמו שביציאתו מן ההיכל היה נותן את השיריים בסמוך לו, כך כשהיה יורד מן הכבש היה נותן את השיריים בסמוך לו.

לרבי ישמעאל גם בחטאות החיצונות היה נותן את השיריים על היסוד המערבי, דילמד סתום חיצונות מן המפורש פנימיות.

לרשב"י גם חטאות הפנימיות היה נותן על היסוד הדרומי, דס"ל שכל המזבח היה בצפון וכשהיה יוצא מן הפתח היה רואה לפניו את היסוד הדרומי, וי"א דס"ל שכל הפתח היה בדרום המזבח, ואין חילוק בין הלישנות.

מקום עבודות העולה

נ"ג: העולה היא קודש קדשים להפסל ביוצא ובטבול יום ובמחוסר כיפורים ומועלים בה, (ושנה התנא דין זה משום שלא כתוב עליה בפסוקים שהיא קדשי קדשים, ומ"מ היא קדשי קדשים שהרי כולה לגבוה, ואפילו בקדשים קלים הדם והאימורים הם קדשי קדשים), ושחיטתה בצפון, וקבלת דמה בכלי שרת בצפון, וטעונה הפשט וניתוח, וכולה כליל לאישים.

נתינת המתנות של העולה-

במתני' איתא שבעולה נותן שתי מתנות שהם ארבע בקרן מזרחית צפונית ובקרן מערבית דרומית שכנגדה באלכסון.

שיטת רב שכל מתנה נותן ברוח אחת של קרן וחוזר ונותן ברוח השניה של הקרן, ואח"כ היה עושה כך גם בקרן שכנגדה באלכסון, וכשיטת רבי ישמעאל בברייתא, ואיתא התם שלומדים דין זה מדכתיב "סביב" גם בחטאת המילואים, ושם היה מפסיק בד' מתנות, ממילא ה"ה הכא. ואף ששם נתנו ד' מתנות על ד' קרנות, הכא הרי בעולה נותן את המתנות מעל היסוד, ואין יסוד לקרן מזרחית דרומית, מפני שחלק זה היה בחלקו של יהודה ולא בחלקו של בנימין, דרצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין, (והיה בנימין מצטער בכל יום לנוטלה דכתיב "חופף עליו כל היום", ולכן זכה בנימין ונעשה אושפזיכן לקב"ה דכתיב "ובין כתפיו שכן"). חלקו של יהודה היה במזרח, הר הבית (בכניסתו), והלשכות שבו, ועזרת נשים כולה, וי"א אמה של מקום דריסת רגלי ישראל (עזרת ישראל), וי"א אמה של מקום דריסת רגלי הכהנים (עזרת כהנים), עד המזבח, וכן מצידו הדרומי של המזבח היה של יהודה, והמזבח היה אוכל אמה ממזרח ואמה מדרום מחלקו של יהודה, ושם היה היסוד ראוי להיות, אלא שבפועל היסוד היה נכנס רק אמה למזרח ואמה לדרום שהם היו מחלקו של בנימין.

לשיטת שמואל נותן ב' מתנות, וכל מתנה היא כמין גמא שזורק לפינה והדם מתפשט לשתי רוחות הפינה, וכן איתא בברייתא בשיטת ת"ק, ואיתא התם דכתיב "סביב" דמשמע שיקיף את המזבח כחוט, וכתיב "וזרקו" ואין זריקה אלא מרחוק, וא"א להקיף כחוט אלא באצבע ובנגיעה, ומזה יודעים שכך צורת הזריקה.

נ"ד. הקרבת עולת העוף- היה מולק את ראשה ממול ערפה, ומבדיל את ב' הסימנים (דלא כחטאת שהיתה בסימן אחד), וממצה את דמה על קיר המזבח ע"י דחיקתה בקיר. וכיון שלא היה שם יסוד, ואין לומר שהדם היה נופל על הקרקע לאיבוד, צ"ל שהאויר היה של בנימין ורק הקרקע היתה של יהודה והיה למעלה מג' בליטה קטנה לקבל בה את דם עולת העוף, אבל אין שמו יסוד להכשיר לתת כנגדו מתן דמים הניתנים כנגד היסוד, דאין יסוד אלא המיוסד בארץ.

היסוד בצד מזרח ודרום

ארבעה חלקים היו לגובה המזבח, החלק התחתון היה ל"ב על ל"ב אמה בגובה אמה, (ומעליו היה ה'סובב' שהיה ל' על ל' אמה בגובה חמש אמות, וחלק המזבח מהסובב עד גג המזבח שהוא מקום המערכה היה כ"ח על כ"ח אמה בגובה שלש אמות, והקרנות היו בולטים עוד אמה, ס"ה עשר אמות), ועליו היו נותנים את שיירי דם הקרבנות. ולהלן יבואר האם היסוד היה מקיף את כל המזבח או לא.

רב סובר שלא היה כלל יסוד בקרן מזרחית דרומית, דהא דכתיב "בנימין זאב יטרף" מתרגם באחסנתיה יתבני מדבחא.

ללוי לא היה יסוד בדמים והיינו שלא היו נותנים דם בחלקו של יהודה, אבל היה יסוד גם שם, ולדבריו התרגום הוא באחסנתיה יתבני מקדשא, והיינו מקום המקודש לדמים.

הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שהיסוד היה בצד צפון ומערב, ובדרום ובמזרח היתה אמה אחת. והגמ' אומרת שללוי צ"ל שאמה אחת מתוכם היה כשר לשיירי הדם, אבל באמת היה יסוד מסביב לכל המזבח.

הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שהמזבח היה ל"ב אמה על ל"ב אמה, והגמ' אומרת שלרב צ"ל דהיינו בצדדים שהיה יסוד, ולא בכל הצדדים. והא דאיתא בגמ' שהכבש היה מעל היסוד, היינו מעל מקום היסוד. והא דתניא שבנית המזבח במקום היסוד היתה ע"י מלבן של ל"ב על ל"ב וגובהו אמה, והיו מביאים חלוקי אבנים לחים גדולות או קטנות, ומביאים סיד וקוניא וזפת וממחים ושופכים, ומבואר שהיה יסוד בכל הצדדים, דאין לומר שחתכו אח"כ, שהרי בעינן "אבנים שלימות" וא"א לסתירה להיות חלקה בלי פגימות, לרב צ"ל שבמזרח ובדרום היו מניחים חתיכת עץ, וכמו שהיו עושים באבני הקרנות שהיו חלולות שהיה בארבעתם נקבים עמוקים כדי שדם החטאת יבלע בתוכם. (ומעל האמה התחתונה היו מניחים מלבן ל' על ל' בגובה חמש אמות, ומביא חלוקי אבנים וכו', וזהו הסובב, ומעל זה היו מניחים מלבן כ"ח על כ"ח בגובה שלש אמות, ומביא חלוקי אבנים וכו', וזהו מקום המערכה, ולמעלה היה מניח מלבן אמה על אמה ומביא חלוקי אבנים וכו', וכן היה עושה בכל קרן וקרן).

נ"ד: מקום המקדש- בכל נחלות השבטים כתיב וירד ועלה הגבול וכו', ואצל בנימין כתיב רק ועלה הגבול, משמע שיבנו במקום הגבוה ביותר שהוא עין עיטם, ומאידך כתיב "ובין כתפיו שכן" ולכן בנוהו בירושלים, ואב"א משום דגמירי שהסנהדרין יהיו בחלקו של יהודה והשכינה סמוכה בחלקו של בנימין. והא דכתיב "וילך דוד ושמואל וישבו בנויות ברמה" היינו שהיו יושבים ברמה עירו של שמואל ועוסקים בחיפוש המקום שקבעה התורה לבנית נויו של עולם, עד שמצאו את מקום המקדש וכנ"ל. וכן כתיב "זכור ד' לדוד וכו' עד אמצא מקום וכו', הנה שמענוה באפרתה (בספר יהושע שהוא משבט אפרים) מצאנוה בשדה יער" (בנימין דכתיב ביה "בנימין זאב יטרף"), ועל דבר זה נתקנא דואג בדוד.

דיני זבחי שלמי ציבור ואשמות

ישנם ששה סוגי אשמות, אשם גזילות, אשם מעילות בנהנה מן ההקדש, אשם שפחה חרופה בבא על שפחה כנענית המיועדת לעבד עברי, אשם נזיר שנטמא במת, אשם מצורע, אשם תלוי במי שיש ספק אם עבר בשוגג על לאו שיש בו כרת.

זבחי שלמי ציבור (-כבשי עצרת), ואשמות, שחיטתם בצפון, וקבלת דמם בכלי שרת בצפון.

נ"ה. בברייתא איתא שלומדים שלמי ציבור מדכתיב גבי שתי הלחם "ועשיתם שעיר עיזים לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים". ורבא שואל שהרי חטאת עצמה נלמדת מעולה, ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש. ולכן אומר רבא שלומדים מדכתיב "[ותקעתם בחצוצרות] על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם", ששלמי ציבור שהרי לא אומרים שיר על קרבן יחיד הם קדשי קדשים ונפסלים בטבול יום וביוצא, ומקומם בצפון כמו עולה, ומההיקש לחטאת לומדים ששלמי צבור נאכלים לזכרי כהונה כחטאת. (ואמנם איל נזיר אע"ג דהוקש לחטאת אין ללמוד שנאכל לזכרי כהונה, שהרי כתוב "ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל", דמשמע שאת שאר האיל אוכלים הבעלים. ואמנם קשה שאת הזרוע יאכלו רק זכרי כהונה, ואב"א כיון שהזרוע נקראת קדשים ולא קדשי קדשים אין ללומדה מחטאת. ולא הוקש איל נזיר לחטאת אלא לומר שאם הנזיר גילח על אחד מג' קרבנותיו יצא יד"ח תגלחת).

נותן מן הדם ב' מתנות שהם ארבע, ונאכלים לפנים מן הקלעים, לכהנים זכרים, בכל צורת מאכל, ליום ולילה עד חצות.

דיני תודה ואיל נזיר ושלמים

התודה ואיל נזיר הם קדשים קלים ואין בהם מעילה.

שחיטתם בכל מקום בעזרה ואינם טעונים צפון.

דמם טעון ב' מתנות שהם ארבע.

נאכלים בכל העיר, לכל אדם אף לזרים, בכל צורת מאכל.

זמן אכילתם- תודה ואיל נזיר נאכלים ליום ולילה עד חצות, ושלמים לשני ימים ולילה אחד.

המורם מהם (-חזה ושוק וד' חלות מן התודה, וחזה ושוק וזרוע בשלה וחלת מצה ורקיק מאיל נזיר, וחזה ושוק מן השלמים), דינו כמו הקרבן עצמו, אלא שהמורם אינו נאכל ע"י הבעלים אלא נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם.

מקור הדין שהם נאכלים בכל העיר- כתיב "ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור", ולמד רבי נחמיה מדלא כתיב מקום קדוש שהכונה למקום שהוא טמא בטומאת זב וטהור מטומאת מצורע, והיינו מחנה ישראל, שהמצורע משתלח חוץ לג' מחנות, וזב נכנס למחנה ישראל. והא דלא אמרינן שהכונה למחנה לויה שהוא טמא מטומאת מת וטהור מטומאת זב, משום דכתיב לגבי המנחה "ואכלתם אותה במקום קדוש" ולא אחר במקום קדוש, והיינו במחנה לויה, וא"כ מקום טהור היינו מחנה ישראל. (ואין לומר שמ"אותה" היינו לומדים שמותר לאכול מחוץ למחנה ישראל, ומ"מקום טהור" לומדים שרק במחנה ישראל מותר, משום דא"כ נלמד להכניסה למחנה לויה, ועוד דליכא למימר שמותר לאכול חוץ למחנה ישראל, דהא כתיב "לא תוכל לאכול בשעריך").

נ"ה: מקור הדין ששחיטת קדשים קלים בכל מקום בעזרה, ועוד מדיני העזרה-

כתיב "ושחטו פתח אהל מועד", וכתיב ב' פעמים "ושחט אותו לפני אהל מועד", מזה אנו לומדים להכשיר את כל הרוחות בקדשים קלים. לת"ק חד קרא לדין "פתח" אהל מועד שיהיה פתוח, (ולאפוקי לפני שנפתחו הדלתות או קודם שהעמידו את המשכן או אחר שפירקוהו), וחד קרא להכשיר צדדים -כל רוחב העזרה ולא רק כנגד הפתח, וחד קרא לפסול צידי צדדים כגון לשכות, וצפון לא איצטריך קרא, דאם קדשי קדשים שפסולים בשאר צדדים כשרים בצפון, כ"ש קדשים קלים שהוכשרו בשאר צדדים שהם כשרים בצפון. ולר"א חד קרא לדין פתח אהל מועד, וחד להכשיר צפון (דאם קדשי קדשים לא הוכשרו ברוחות שהוכשרו קדשים קלים, כ"ש שקדשים קלים לא יוכשרו ברוח שהוכשרה לקדשי קדשים), וחד להכשיר צדדים, ולפסול צידי צדדים לא בעי קרא.

מה נקרא פתוח- מוגף כנעול דמי. וילון דינו כפתוח דלצניעותא בעלמא עביד. והגמ' מסתפקת מה הדין בגובהה אם היה מפסיק בין הפתח לשחיטה איזה דבר המונח בפתח.

שני פשפשים (-פתחים קטנים) היו בבית החליפות והיה גובהם ח' אמות, (שאף שהפתחים היו בגובה כ' אמה וברוחב עשרה, פשפשים שאני שלא היו לכניסה ויציאה), ונעשו כדי להכשיר את כל העזרה לשחיטת קדשים קלים דבעינן לפני אהל מועד, והיו פתוחים בקרן זוית בפינה צפונית מערבית ובפינה דרומית מערבית כדי להכשיר גם את הצדדים, ולול כמין חלון קטן היה אחורי בית הכפורת כדי להכשיר את העזרה כולה לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים.

נ"ו. גבולות העזרה- לשמואל אין חייבים על כניסה בטומאה אלא אם נכנסו לתוך חלל העזרה, שאורכה קפ"ז ורוחבה קל"ה, (ושם כהנים אוכלים קדשי קדשים ושוחטים קדשים קלים), וחלל החלונות שבחומת העזרה סביב מבפנים ועובי החומה מלמעלה כלפנים. והלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש, לא היה תוכם קודש לענין טומאה אלא מדרבנן, דלא נתקדשו בשירי מנחה ובשיר של פגעים ובאורים ותומים שקידשו בהם את העזרה בהליכה סביב, ולא היו שוחטים שם קדשים קלים ואפי' כנגד הפתח, משום דלא קדיש, דבעינן "לפני אהל מועד" למעוטי צידי צדדים, אמנם לענין אכילת קדשי קדשים ושיירי מנחה היה תוכם קודש, דכתיב "במקום קדוש בחצר אהל מועד יאכלוה" התורה ריבתה חצרות הרבה לאכילה, ואפי' במקום שאינו כנגד הפתח אפשר לאכול, (ורק בקרבנות המילואים היה גזה"כ לאוכלו בפתח אהל מועד).

דם נפסל בשקיעת החמה דכתיב "ביום הקריבו את זבחו", שתהא הקרבה וזביחה ביום אחד, ולא מועילה הלנה בראש המזבח להכשיר זריקה למחר.

נ"ו: דין אור ליום השלישי בשלמים-

שלמים אינם נאכלים אור ליום השלישי, דאף שזבחים הנאכלים ליום אחד נאכלים בלילה שאחריהם, בשלמים הא כתיב "והנותר עד יום השלישי" בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי, ומ"מ אינו נשרף עד הבוקר, אף שזבחים הנאכלים ליום אחד תיכף לאכילה שריפה, דכתיב "ביום השלישי באש ישרף" ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה.

המחשב בשחיטת שלמים לאוכלם אור ליום השלישי, לחזקיה הקרבן כשר ולא חשיב חוץ לזמנו, שהרי בזמן זה עדיין לא יצא דינם לשריפה עד הבוקר, ולרבי יוחנן הקרבן פסול שהרי בזמן זה אינו ראוי לאכילה. וכן נחלקו באוכל שלמים אור ליום השלישי לחזקיה פטור מקרבן שגגת נותר כיון שלא יצא דינם לשריפה הלכך לאו נותר הוא, ולרבי יוחנן חייב כיון שנדחו מאכילה. ובברייתא מבואר כדברי רבי יוחנן ששלמים מחשבים לעשותם פיגול בדמם אם שחט ע"מ לזרוק דמם משתשקע החמה, (ובאימוריהם- אם שחט ע"מ להקטיר אימוריהם משיעלה עמוד השחר של היום הראשון, ובבשרם אם שחט ע"מ לאכול מבשרם משתשקע החמה של היום השני. וקדשים הנאכלים ליום אחד מחשבים בבשרם ובאימוריהם משיעלה עמוד השחר, ובדמם משתשקע החמה).

דיני בכור מעשר בהמה ופסח

הבכור והמעשר בהמה והפסח הם קדשים קלים.

שחיטתם בכל מקום בעזרה.

זריקה- דמם טעון מתנה אחת דלא כתיב בהו סביב, ובלבד שיתן כנגד היסוד -במקום שיש תחתיו יסוד, למעוטי מזרח ודרום. והיינו כריה"ג שלומד מדכתיב "חלבם" ו"דמם" שבכור מעשר ופסח טעונים מתן דמים ואימורים לגבי מזבח. (אבל לרבי ישמעאל דם הפסח בשפיכה, דכתיב "ודם זבחך ישפך"). והא דבעינן יסוד ילפינן זריקה זריקה מעולה, ובעולה כתיב "אל יסוד מזבח העולה", והא דלא בעינן שתי מתנות שהם ארבע כעולה דכתיב בה "סביב", משום דעולה וחטאת הוו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים אפילו בגזירה שוה, ולמ"ד מלמדים הוי אשם שלשה, וג' כתובים לכו"ע אין מלמדים.

אכילת בכור מעשר ופסח-

הבכור נאכל לכהנים דכתיב "ובשרם יהיה לך", והמעשר לכל אדם דלא מצינו בתורה שינתן לכהן, ונאכלים בכל העיר דכתיב "והבאתם שמה וגו' ואת מעשרותיכם" בשתי מעשרות הכתוב מדבר, מעשר דגן ומעשר בהמה, בכל מאכל, לשני ימים ולילה אחד. ר"ט למד זמן אכילת בכור משלמים, שהרי שניהם קדשים קלים, ושאל ריה"ג שנלמד מחטאת ואשם שהם מתנה לכהן ונאכלים ליום ולילה, וענה לו ר"ט שחטאת ואשם באים על חטא, משא"כ בכור ושלמים, ושאלו ריה"ג שחטאת ואשם ובכור הם מתנה לכהן ואינם באים בנדר ונדבה, משא"כ שלמים.

נ"ז. ר"ע למד מדכתיב "ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין", הוקש בכור לשלמים לומר שנאכל לשני ימים ולילה, ואין משיבין על ההיקש. ושאלו ריה"ג שנלמד מחזה ושוק של תודה שנאכלת ליום ולילה, ואמר ר"ע שאפשר ללמוד מ"לך יהיה" הוסיף הכתוב הויה אחרת בבכור. ואמר רבי ישמעאל שאין להקשות מחזה ושוק של תודה, דדבר הלמד מהקש אינו חוזר ומלמד בהקש, ונתינת חזה ושוק לכהנים בתודה נלמד מהקש, (ור"ע סובר דמ"מ זמן אכילתו אינו נלמד מהקש, ו"הימנו ודבר אחר" חוזר ומלמד בהקש, ובהזאות פר ושעיר של יוה"כ דכתיב "וכן יעשה לאהל מועד", לר"ע לומדים שכשם שמזה לפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר ומדם השעיר כך מזה בהיכל אע"פ שלא הכל נכתב במפורש, ולרבי ישמעאל לומדים מקומות מהדדי, או שבאותו הקש לומדים חוץ מפנים), ומ"לך יהיה" לומדים שבכור בעל מום ניתן לכהן, ור"ע לומד דין זה מ"ובשרם" ולרבי ישמעאל "ובשרם" היינו של הנך בכורות בכור שור וכשב וכו'.

נ"ז: כתיב "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה" ולומדים מ"תביאו" שגם לחמי תודה שיעורם עשרון לכל חלה, ואף שבשתי הלחם שיעור הכל הוא שני עשרונים, לחמי תודה חמץ שיעורם עשרה עשרונים דכתיב "תהיינה", ועשרה עשרונים למצה לומדים מ"על חלות לחם חמץ" כנגד חמץ הבא מצה, ולרבי ישמעאל שדבר הלמד הימנו ודבר אחר אין חוזר ומלמד בהקש, לומדים עשרה עשרונים למצה מדכתיב "תביאו" יתירא.

אכילת הפסח- הפסח אינו נאכל אלא בלילה דכתיב "בלילה הזה", ונאכל דווקא למנוייו שנמנו בדמי לקיחתו דכתיב "לפי אכלו תכוסו", ונאכל דווקא צלי. לתנא דמתני' והיינו רבי אלעזר בן עזריה הפסח נאכל עד חצות מדאורייתא, דילפינן מ"בלילה הזה" דכתיב באכילתו ובמכת בכורות, אבל לר"ע אפשר לאכול עד הבוקר, דכתיב "ואכלתם אותו בחפזון" עד שעת חפזון שנחפזו ללכת והיינו בבוקר, דכתיב "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר, ומ"בלילה הזה" לומדים שאינו נאכל ביום.

קדשי קדשים

קדשי קדשים ששחטם במזבח, והיכן בעזרה עמד המזבח

לאחר שנתבאר בפרק הקודם 'איזהו מקומם' של עבודת כל הזבחים, ונתבאר שקדשי קדשים מקום שחיטתם הוא בצפון העזרה, יבואר להלן מה הדין כששינה במקום שחיטת קדשי קדשים, וכן יבואר בפרק זה מדות המזבח החיצון ומקומו בעזרה, ומקום עשיית המנחות וקרבנות של עופות.

נ"ח. מתני'- קדשי קדשים ששחטם בראש המזבח, לרבי יוסי דינם כאילו נשחטו בצפון, ולרבי יוסי ברבי יהודה כשרים רק אם נשחטו מחצי המזבח ולצפון.

רב אסי אמר בשם רבי יוחנן שלרבי יוסי כל המזבח היה בצפון, וקמ"ל דלא בעינן שחיטה דווקא "על ירך המזבח".

רבי זירא שואל דא"כ רבי יוסי ברבי יהודה סובר שחצי המזבח עומד בצפון וחצי המזבח עומד בדרום, וזה לא יתכן שהרי רב אסי עצמו אמר בשם רבי יוחנן שרבי יוסי ברבי יהודה דס"ל שאפשר לשחוט קדשי קדשים מחצי המזבח ולצפון, מודה שאם **שחטם כנגד המזבח בקרקע** השחיטה פסולה, והיינו אם קיצרו את המזבח ושחטו במקום שהיה המזבח, ובהכרח שכל המזבח נמצא בדרום ולכן השחיטה פסולה, דאל"כ היה לו להכשיר שהרי שחט בירך המזבח בצד צפון, אבל אם שחט על האמה של היסוד או על האמה של הסובב זה חלק מהמזבח שרבי יוסי ברבי יהודה מכשיר בחציו הצפוני, ואם עשה מחילה מתחת המזבח אין המזבח כשר, דכתיב "מזבח אדמה תעשה לי" שיהא מחובר באדמה ולא ע"ג מחילות ולא ע"ג כיפין. ואין לומר שכוונתו לשחיטה ברצפה הסמוכה למזבח בסמוך לחלקו הצפוני מצד מזרח או מערב של המזבח, דא"כ לא היה יכול רבי זירא להקשות שמדברי ריו"ח מוכח שלרבי יוסי ברבי יהודה המזבח עמד כולו בדרום, דאפילו אם הוא עמד בצפון אין לשחוט בצידו המזרחי או המערבי, דס"ל לרבי יוסי ברבי יהודה (לעיל כ"ו.) ד'צפון' לשחיטת קדשי קדשים היינו רק בין המזבח לכותל העזרה, אבל שלא כנגד המזבח פסול אפילו אם שחט בסמוך לכותל העזרה.

רב אסי מבאר ששניהם מקרא אחד דרשו, דכתיב "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך", לרבי יוסי כולו ראוי לשחיטת עולה וכולו ראוי לשחיטת שלמים, דקדושת צפון עליו מגזירת הכתוב, ועולה שחיטתה בצפון, וכן שלמים כשרים אף בצפון, (ובעי קרא לשלמים כדי שלא נאמר שדווקא עולה שמקומה דחוק כיון ששחיטתה דווקא בצפון ולפעמים יש עולות מרובות כשרה בראש המזבח, ולא שלמים), ולרבי יוסי ברבי יהודה חציו לעולה וחציו לשלמים, (דאי כולו כשר לעולה כ"ש שכשר לשלמים).

רבי זירא רוצה להביא מקור לדברי רבי יוחנן (שלרבי יוסי כל המזבח עמד בצפון), מהא דמבואר במתני' **שמערכה שניה של קטורת** שהיתה בסמוך למערכה הגדולה, וממנה נטלו גחלים כדי להכניסם למזבח הפנימי ג' קבין בכל בוקר ובכל ערב להקטיר עליהם קטורת, **היתה כנגד קרן מערבית דרומית, במרחק ד' אמות מן הקרן לכיוון צפון,** (והיו מביאים לשם עצי תאנה יפים מדיר העצים, (ולקחו תאנה מפני שעל ידה באה תקנה לאדם הראשון ע"י עשית החגורות), בחול היו מביאים חמש סאין גחלים באומד (-עצים שלפי אומד הדעת יספיקו לחמש סאין גחלים, כדי לחתות במחתה של סאה ולערות ממנה למחתה של ג' קבין), **ובשבת** ח' סאין גחלים באומד, מפני שהיו נותנים שם שני בזיכי לבונה של לחם הפנים, אבל במזבח הפנימי היו מקטירים רק קטורת בוקר וערב, דכתיב "לא תעלו עליו קטורת זרה"). ולכאורה צ"ב מדוע קבעו אם מקום המערכה שניה של קטורת דווקא במקום הנ"ל.

נ"ח: וצ"ל דהנה רבי יוסי אמר שכל דבר שניטל מבפנים להנתן בחוץ, והיינו ב' בזיכי לבונה של לחם הפנים שניטלים מהשלחן העומד בפנים, ניתן במקום הסמוך ביותר לפנים, דגמרי משיריים דכתיב בהו "אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד". וכל הניטל מבחוץ להנתן בפנים, והיינו גחלים שבכל יום הניטלים ממערכה שניה של קטורת להנתן על המזבח הפנימי, ניטל מהמקום הסמוך ביותר לפנים, דגמרי מגחלים של יום הכיפורים שמכניסים אותם במחתה לפני ולפנים להקטיר עליהם מלא חפניו קטורת סמים דקה, דכתיב בהו "ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ד' " והיינו שנוטלים את הגחלים מהמקום במזבח שהוא לפני ד', ומשמע שאין כל המזבח לפני ד', והיינו צד מערב של המזבח החיצון.

אשר על כן אם סובר רבי יוסי שכל המזבח היה בדרום, א"כ היה צריך להעמיד את המערכה במרחק של כ"ז אמות מצידו הדרומי דרק חמשת האמות הצפוניות של המזבח היו כנגד פתח ההיכל, ואף אי נימא דס"ל שקדושת האולם וההיכל הם קדושה אחת ו"לפני ד' " היינו גם כנגד פתח האולם, שהוא עודף על פתח ההיכל ה' אמות לכל רוח, עדיין היה צריך להעמיד את המערכה במרחק כ"ב אמות מצידו הדרומי. ואי נימא שחצי מהמזבח היה בדרום וחצי בצפון, היה צריך להעמיד את המערכה י"א אמות מצידו הדרומי, ואף אי נימא דס"ל שקדושת ההיכל והאולם הם קדושה אחת היה צריך להעמיד את המערכה ו' אמות מצידו הדרומי. ובהכרח שכל המזבח היה בצפון, והיה מרחיק ד' אמות אחד ליסוד אחד לסובב אחד לקרן ואחד למקום הילוך הכהנים, ולא היה מרחיק יותר מפני שרק ה' אמות היו כנגד הפתח.

רב אדא בר אהבה דוחה שאפשר להעמיד את המשנה כרבי יהודה דס"ל שהמזבח היה עומד באמצע העזרה, ועשר אמותיו האמצעיות כנגד פתח ההיכל, וי"א אמה מכל צד, נמצא שכל המזבח מכוון כנגד ההיכל חללו ועובי כתליו. ונימא דס"ל שקדושת ההיכל והאולם הם קדושה אחת, ולפי זה היה צריך להרחיק את המערכה שש אמות, והא דתנן שהיה מרחיק ד' אמות היינו חוץ מאמה של היסוד ואמה של הסובב. ובאמת י"ל שכך סבר רבי יוסי, אלא שרבי יהודה אמר כך להדיא.

נ"ט. רב שרביא דוחה שאפשר להעמיד כריה"ג דס"ל שכל המזבח היה בצפון. וכדמצינו שאמר ריה"ג דכיון דכתיב "ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח", והמזבח צריך להיות "פתח משכן אהל מועד" שלא יפסיק הכיור ביניהם, לכן היה נותנו לכיור בין האולם למזבח משוך מעט לצד דרום. ולפי זה בהכרח המזבח היה כולו בצפון ולכן היה הכיור משוך לדרום כדי שלא יפסיק בין המזבח לפתח, ולא היה אפשר לשים את הכיור ממש בין האולם ולמזבח, דילפינן מ"צפונה" שיהיה צפון פנוי מכלים. ואין לומר דס"ל שכל המזבח היה בדרום, או שחצי היה בצפון וחצי בדרום, דא"כ היו שמים את הכיור בין האולם למזבח במקום שנגמר הפתח (ההיכל, ואם קדושת ההיכל והאולם היא קדושה אחת ופתח אולם כפתח ההיכל, היו שמים את הכיור במקום שנגמר פתח האולם).

שיטת ר"א בן יעקב שכל המזבח לא היה בצפון, דדריש "צפונה" שיהיה צפון פנוי אפי' מן המזבח.

דין מזבח שנפגם- לרב כל הקדשים שנשחטו כאשר המזבח פגום פסולים, דכתיב "וזבחת עליו" והיינו כשהוא שלם, שהרי לא היו שוחטים עליו ממש, אבל אלו שלא נשחטו עדיין לא נפסלו כשנפגם המזבח, דקסבר רב שאין בעלי חיים נדחים, ולרבי יוחנן פסולים, דקסבר בעלי חיים נדחים. וקדשים שהיו בקדושתם לפני שנבנה המזבח, נחשבים דחויים מעיקרא ויש מחלוקת אי הוי דיחוי, ואם היו קדושים לפני חורבן בית ראשון, בלאו הכי הם פסולים מפני שהם זקנים וזקן חולה ומזוהם פסולים לקרבן. וכל זה לגבי זריקת הדם, אבל לגבי קטורת אמר רב שאם נעקר המזבח מקטירים קטורת במקום המזבח. (וע"ע לקמן ס. דין אכילת קדשים כשהמזבח נפגם).

מה קידש שלמה, ומה היה גובה המזבח והקלעים שעשה משה

בזמן חנוכת בית המקדש הראשון שנבנה ע"י שלמה המלך, הקריב שלמה לשלמים עשרים ושנים אלף בקר ומאה ועשרים אלף צאן, ו"ביום ההוא קידש המלך את תוך החצר אשר לפני בית ד',כי עשה שם את העולה ואת המנחה ואת חלבי השלמים, כי מזבח הנחושת אשר לפני ד' קטן מהכיל". ולהלן יבואר את מה קידש שלמה, ומה הכונה שמזבח הנחושת היה קטן מהכיל, ומה היו מדות המזבח והקלעים שעשה משה.

כתיב "ביום ההוא קידש המלך תוך החצר וגו', כי מזבח הנחושת אשר לפני ד' קטן מהכיל".

לרבי יהודה דברים ככתבם שקידש את כל הרצפה בשיירי מנחה ובשיר לשם מזבח כדי שיהיה אפשר להקטיר עליה, והכונה שמזבח האבנים שעשה שלמה במקום מזבח הנחושת שעשה משה היה קטן מהכיל את העולות והשלמים שהקריבו לחנוכת המזבח.

נ"ט: ולרבי יוסי קידש שלמה את החצר לשם עזרה כדי להעמיד שם מזבח. ואין הכונה שהיה המזבח קטן מהכיל, אלא שהיה המזבח שעשה משה פסול בימי שלמה, ובא לפוסלו לעולם מפני שסילקו, ותלה קוטנו בעולות אותו היום כדי לנקוט לישנא מעליא, שהרי מזבח שעשה שלמה לא היה קטן, דאם על המזבח שעשה משה כתיב "אלף עולות יעלה שלמה" בזמן שמזבח זה היה בגבעון, אף שהיה "חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב", וכיון שצריך להוריד אמה מכל צד לקרנות ואמה מכל צד למקום הילוך הכהנים נמצאת המערכה רק אמה על אמה, (והיסוד והסובב לא מיעטו מאורכו ורוחבו מפני שהיו בולטים ממנו והיו מעשה רשת נחושת), א"כ כ"ש שעל המזבח שעשה שלמה שלרבי יוסי מקום המערכה היה כ' אמה על כ' אמה, שזה ארבע מאות פעמים אמה על אמה, יכלו להקריב "בקר עשרים ושניים אלף וצאן מאה ועשרים אלף", שהרי אמה על אמה הספיקה לאלף עולות, שהרי אש של שמים ממהרת לאכול.

ורבי יהודה לשיטתו שמזבח שעשה משה היה עשר על עשר, דילפינן מ"רבוע" דהא דכתיב "חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב" היינו מאמצעיתו, כהא דכתיב ביחזקאל "והאריאל שתים עשרה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע" וכתיב "אל ארבעת רבעיו" לומר שמהאמצע היה מודד, דס"ל לרבי יהודה שדנים (מגז"ש רבוע רבוע) חוץ מחוץ, ואין דנים חוץ מפנים. וא"כ לפי החשבון המזבח של שלמה היה צר מהכיל את הקרבנות של שלמה, שאם מורידים מעשר על עשר אמה מכל צד לקרנות ואמה מכל צד להילוך הכהנים, נמצא מקום המערכה ו' על ו', שזה ל"ו פעמים אמה על אמה, נמצא שהמערכה של שלמה היתה רק פי אחד עשרה משל משה, ולא יכלו להקריב שם אלא י"א אלף עולות.

ס. ורבי יוסי לומד גז"ש רבוע רבוע ממזבח הפנימי, שגובהו פי שניים מאורכו, והיינו שהמזבח החיצון של משה היה גובהו עשר אמות, והא דכתיב "ושלש אמות קומתו" היינו משפת סובב ולמעלה עד מקום הקרנות, ומהסובב ולמטה היה ו' אמות, דס"ל שדנים כלי מכלי שמזבח הנחושת ומזבח הזהב הם כלים, ואין דנים כלי מבנין.

ולרבי יהודה היה גובה כל המזבח שלש אמות, שהרי גובה קלעי החצר היה חמש אמות, דכתיב "אורך החצר מאה אמה וקומה חמש אמות", ואין לומר שכל העם מבחוץ היו רואים את הכהן העובד עם העבודה שבידו, אבל מה שראו את הכהן ולא ראו את העבודה שבידו אין בזה בעיה. ולרבי יוסי קלעי החצר היו בגובה ט"ו אמות, דכתיב "קלעים חמש עשרה אמה", והא דכתיב "וקומה חמש אמות" היינו משפת המזבח ומלמעלה.

רבא אומר שאף לרבי יהודה שכל הרצפה נתקדשה כמזבח, מ"מ **זריקת הדם צריכה דווקא מזבח ממש**, כדתניא שלרבי יהודה בהקרבת הפסח היה ממלא כוס מדם התערובות שעל הרצפה וזורקו על המזבח, ואם כל העזרה מקודשת לדמים, כבר יצא יד"ח זריקה, ואם נאמר שצריך שפיכה מכח אדם, למה לא שפך מהתערובות על הרצפה. והגמ' דוחה את הראיה, די"ל שזרקו על המזבח למצוה מן המובחר.

אכילת קדשים כשהמזבח נפגם- מזבח שנפגם אין אוכלים בגינו מנחה וקדשים. דכתיב גבי מנחה "ואכלוה מצות אצל המזבח", והיינו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר, שהרי א"צ לאכול דווקא ליד המזבח דכל העזרה כשרה דכתיב במנחה "מצות תאכל במקום קדוש". וקדשי קדשים לומדים קודש קודש ממנחה, וקדשים קלים לומדים מדין בכור דלהלן.

ס: אכילת בכור ומעשר בירושלים בזמן הזה- לרבי ישמעאל אין לאכול מעשר שני בירושלים בלא פדיון בזמן הזה אף דס"ל שקדושת הארץ לא בטלה וחייבים מן התורה להפריש תרומות ומעשרות, דכתיב "והבאתם שמה וכו' מעשרותיכם וכו' ובכורות בקרכם" מה בכור אינו אלא לפני הבית אף מעשר אינו אלא לפני הבית. ובבכור עצמו סובר רבי ישמעאל דקדושה ראשונה של בית קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא בשונה מקדושת הארץ שלא בטלה, (דלמ"ד שקידשה לעתיד לבוא מקריבים אע"פ שאין בית), והיכא שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים אין לאכול את הבשר, דהוקש בשרו לדמו דכתיב "את דמו תזרוק וכו' ובשרם יהיה לך". ואף שבקדשים דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש, מעשר דגן חולין הוא, ולמ"ד דאזלינן בתר מלמד, דם ובשר הם דבר אחד. ואין ללמוד מעשר מבכור בבמה מצינו, דמה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ולכן הוא צריך בית ומזבח, ואין לומר ביכורים יוכיחו שאין טעונים מתן דמים והם צריכים בית דכתיב "לפני מזבח", דמה לביכורים שכן טעונים הנחה לפני המזבח, ולכן הם טעונים בית. ואין ללמוד מצד השוה, דמה לאלו שכן יש בהם צד מזבח זה למתן דמים וזה להנחה.

והנה איתא בברייתא שבשעת סילוק מסעות במדבר כשהיו מורידים את המשכן ומסלקים את המזבחות, היו הקדשים נפסלים, וזבים ומצורעים משתלחים חוץ למחיצה דאכתי אהל מועד הוא. ובברייתא אחרת איתא שבשתי מקומות קדשים נאכלים כשהמשכן במקומו ובכל מקום כשנוסעים. ויש סתירה בין הברייתות. ורבי ירמיה רוצה להוכיח מכאן שקדשי קדשים נפסלים וקדשים קלים נאכלים, ודלא כאביי דס"ל שגם קדשים קלים נפסלים.

ס"א. ורבינא מבאר ששתי הברייתות מדברות בקדשים קלים, אלא שהברייתא הראשונה כרבי ישמעאל והברייתא השניה כחכמים. או ששתי הברייתות מדברות בקדשי קדשים, ו'בשני מקומות' היינו קודם שיעמידו הלוים את המשכן - לאו דווקא, שהרי בתחילה חנו בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן והקימו אותו, ואח"כ חנו בני קהת נושאי המזבחות (והארון וכלי השרת), ובנסיעתם היו מורידים תחילה את המשכן ונסעו בני גרשון ובני מררי אחרי דגל אחד, ובני קהת נשאו אחרי שני דגלים, כדי שבני גרשון יחנו תחילה ויקימו את המשכן לפני בוא בני קהת, (ואם שינו את הסדר, לל"ק ברש"י כל הקרבנות שנשחטו אז פסולים, ולל"ב ברש"י דווקא שלמים פסולים דכתיב בהו "ושחטו פתח אהל מועד" , אבל שאר הקרבנות כשרים), ולאחר שיפרקו הלוים את המשכן -הקלעים והחצר, ועדיין המזבח קיים, וקמ"ל שלא נפסל ביוצא, דכתיב "ונסע אהל מועד" שאע"פ שנסע אהל מועד הוא.

דיני המזבח מקומו וגודלו

ס"א: איזה מזבחות היו מאבנים- ראב"י לומד מדכתיב ג' פעמים אבנים, שמזבח של שילה, ושל נוב וגבעון שהם נחשבים אחד מפני ששניהם במה ואינם קדושים, ושל בית המקדש, היו מאבנים. הגמ' שואלת מהא דאיתא בברייתא שהאש שירדה בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת שבשעת המסעות היו כופים עליה פסכטר אלא בימי שלמה שנסתלקה למזבח שעשה שלמה, (והאש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד שסילקה מנשה), ואם בנו בשילה מזבח אבנים א"כ נסתלקה מהמזבח של נחושת כבר אז. הגמ' מיישבת דס"ל כרבי נתן שהמזבח בשילה היה מנחושת חלולה מלאה אבנים. ורב נחמן בר יצחק מיישב שהכונה שלא נסתלקה לבטלה, והיינו שהיתה שולחת אש למזבח האבנים, שכשהיו מקטירים על של אבנים היו זיקים ולהבות יוצאת מאש של שמים שבמזבח הנחושת שעשה משה שאף הוא היה מונח שם, ולרב פפא האש היתה עוברת ממזבח למזבח.

כשעלו ישראל מן הגולה הוסיפו על המזבח ד' אמות בצד דרום וד' אמות בצד מערב ואז היה היסוד ל"ב על ל"ב, ומקום המערכה לאחר הורדת אמה בכל צד ליסוד ואמה לסובב ואמה לקרנות ואמה למקום הילוך רגלי הכהנים כ"ד על כ"ד, אבל בבית ראשון היה היסוד כ"ח על כ"ח ומקום המערכה כ' על כ'. ובטעם הדבר רב יוסף מבאר שעשו כך משום שהגודל לא הספיק לכל הקרבנות, שאף שבמקדש ראשון היו רבים כחול אשר על הים, ובמקדש שני היו ארבע רבוא, מ"מ במקדש ראשון היתה אש של שמים מסייעתן משא"כ במקדש שני שאף שהיא היתה לא סייעתם.

ורבי שמעון בן פזי מבאר שהוסיפו על המזבח שמשכו קרן מערבית דרומית לדרום ולמערב לצורך השיתין ששם היו מנסכים נסכים, דמעיקרא בימי שלמה היה באותו מקום בור והנסכים היו שותתים מהמזבח לרצפה ונקלטים בבור, מפני שסברו ש"מזבח אדמה" היינו אטום באדמה שלא יהיה חלול, ובבית שני צירפו את מקום הבור לשטח המזבח ועשו נקבים בראש המזבח כדי שהנסכים ירדו לשם, סברו ששתיה כאכילה שכמו שהאכילה מתעכלת במזבח אף השתיה תיבלע במזבח, ו"מזבח אדמה" היינו שיהיה מחובר באדמה ולא יהיה בנוי ע"ג כיפין או מחילות.

ס"ב. רב יוסף מבאר באופן אחר ממה שביאר קודם, שהרי רב יוסף חלה ונעקר תלמודו ולפעמים היה נזכר בדבר אחר וחוזר בו, שבבית שני הגיעו למידות האמיתיות של המזבח, דכתיב "ויכינו המזבח על מכונותיו", דדרשו הא דכתיב "זה הוא בית ד' האלוקים, וזה מזבח לעולה לישראל", מה הבית ס' אמה אף מזבח ס' אמה מקודשות אם ירצו, ולא הוצרכו לשישים אמה, ומידת ארכו ורחבו וקומתו אין מעכבין.

מהיכן ידעו את מקום המזבח- לרבי אלעזר ראו מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו. ולרבי יצחק נפחא ראו אפרו של יצחק שמונח באותו מקום. ולרבי שמואל בר נחמני מכל בית המקדש הריחו ריח קטורת, ומשם הריחו ריח אבנים. ולרבה בר בר חנה עלו עמהם ג' נביאים -חגי זכריה ומלאכי, אחד העיד על המזבח שאפשר להוסיף עליו עד ס' אמה, אחד העיד על מקום המזבח היכן היה, ואחד העיד שמקריבים אף שאין בית דקדושת הבית קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, (וי"א שאת שני הדברים הראשונים העיד נביא אחד, והשלישי העיד על התורה שתיכתב אשורית שמתחילה ניתנה להם בכתב עברי).

מה מעכב במזבח- קרן כבש ויסוד וריבוע מעכבים, אבל מידת ארכו ורחבו וקומתו אינם מעכבים. דכל מקום שנאמר "המזבח" היינו לעיכובא דמשמע שרק כשהוא כך הוא נקרא מזבח, ובלבד שלא יפחות ממזבח שעשה משה, שהיה חמש אמות על חמש אמות, (ואמה למקום המערכה), ולפי זה הא דכתיב "ונתת אותה תחת **כרכוב** המזבח מלמטה" דלרבי היינו כיור ציורים סביב מעל האמצע, ולרבי יוסי ברבי יהודה זה הסובב, כיון דכתיב "המזבח" זה מעכב, וכדמצינו שאותו היום שניסך כהן צדוקי מי החג ע"ג רגליו ורגמוהו כל העם ונפגמה קרן המזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו, דאף שאינו כשר לעבודה עי"ז וכנ"ל, מ"מ רצו שלא יראה המזבח פגום.

ומלבד הכרכוב הנ"ל דכתיב ביה "תחת כרכובו מלמטה עד חציו" והוא היה לנוי והיה סימן להבדיל בין דמים העליונים לתחתונים, היה גם כרכוב בראש המזבח בין קרן לקרן והיה עמוק מעט כדי שבשפתו יהיה מעקה קטן מסביב כדי שלא יחליקו, ומקום הילוך רגלי הכהנים הוא אמה נוספת, שהרי לא היו הולכים בין קרן לקרן.

ס"ב: גזירין שהיו מסדרים בראש המזבח שעשה משה, היה אורכם אמה ורוחבם אמה, והיינו אמה גדועה – קצרה, שלא יצאו חוץ למערכה וימנעו את הכהנים מלהקיף, דכתיב "על העצים אשר על האש אשר על המזבח" שלא יהיו עצים יוצאים מן המזבח כלום. ועובי הגזירים כמחק גודש סאה.

כבש המזבח

הכבש היה **בצד דרום** של המזבח, דכתיב "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה" שיהא ירך -רגלים בצפון ופנים בדרום, כאדם השוכב ורגליו לצפון נמצא ראשו ופניו לדרום, דכתיב "רבוע" דמשמע שיהיה רבוץ ויהיה מרובע. ובברייתא לומדים שהכבש בדרום מדכתיב "ומעלותיהו פנות קדים" שיהיה המעלה באופן שהפניות לימין יהיו למזרח, ואין לומר שהפניות לשמאל יהיו למזרח, דגבי ים של שלמה כתיב "עומד על שנים עשר בקר, שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה" ומבואר שכל הפניות (דהא כתיב פונים יתירא) הם דרך ימין למזרח שהרי סיבוב מצפון למערב הוא לצד ימין.

אורך הכבש ל"ב אמה, ורוחבו ט"ז.

אויר יש בין הכבש למזבח, דכתיב "ועשית עולותיך הבשר והדם", מה דם בזריקה אף בשר בזריקה. ואין לומר שהיה עומד לצד המערכה וזורק, שהרי היה זורק למערכה דלוקה וא"צ קרא לזה דבע"כ הוא זורק, או דילפינן מדם שיהיה אויר קרקע מפסיקו.

שני כבשים קטנים היו יוצאים מן הכבש ובהם היו פונים ליסוד ולסובב, אחד היה יוצא ממזרחו של כבש לצד ימין ועולה באלכסון עד שמגיע לסובב, ואחד יוצא ממערבו של כבש ויורד ליסוד להוליך בו שיריים של חטאת, ומתחיל לצאת בשיפולו של כבש רחוק מן המזבח כדי שיהיה נח לשפע ולרדת ליסוד, והיו מובדלים מן המזבח כמלוא נימא, משום שנאמר "סביב" שיהיה אפשר להקיף את המזבח לפחות בחוט, או דילפינן מדכתיב רבוע. וקמ"ל רבוע שלא יהיה עגול, וקמ"ל סביב שלא יהיה צר וארוך.

הכבש והמזבח יחד היו ס"ב אמה, ולא ס"ד, מפני שהיה על אמה מהיסוד ועל אמה מהסובב.

ס"ג. שיפוע הכבשים היה אמה לשלש אמות, חוץ מהכבש של המזבח שהיה שיפועו אמה לשלש וחצי ואצבע ושליש אצבע האגודל, מפני שהיו עולים בו עם אברים כבדים.

דיני המנחות

מקום קמיצת המנחה- קמיצת המנחה בכל מקום בעזרה ואין טעונה צפון, ואם נקמצה בהיכל כשרה, דכן מצינו בסילוק בזיכין שזה מתיר את הלחם כמו קמיצת המנחה. והא דכתיב "וקמץ משם" והיינו ממקום שרגלי הזר עומדות, (ולבן בתירא לומדים מזה שאם קמץ בשמאל יחזיר הקומץ לתוך השיריים ויקמוץ בימין, ד"משם" היינו ממקום שכבר קמץ), היינו להכשיר את כל העזרה, דלא נילף מדסמך הגשה לקמיצה שקמיצה תהיה בקרן דרומית מערבית כמו ההגשה. (אבל מעולה א"א ללמוד, שהרי היא כליל, ומחטאת א"א ללמוד, שהרי היא מכפרת על חייבי כריתות, ומאשם וה"ה מעולה וחטאת א"א ללמוד, דמה לאלו שכן הם מיני דמים).

המנחות נאכלות לפנים מן הקלעים דכתיב "לכל מנחתם וכו' בקודש הקדשים יאכלו", לזכרי כהונה דכתיב "כל זכר יאכל אותו", בכל מאכל, ליום ולילה עד חצות דילפינן ממנחת לחמי תודה.

שלמים ששחטם בהיכל כשרים, דכתיב "ושחטו פתח אהל מועד" דמשמע שהעיקר הוא אהל מועד והעזרה טפילה, ולא יהיה טפל חמור מן העיקר, וכל זה לענין שחיטה, דאדם עובד במקום רבו, אבל לענין אכילה א"א ללמוד מדכתיב "בחצר אהל מועד יאכלוה" שאפשר לאכול בהיכל שלא יהא טפל חמור מן העיקר, דלענין אכילה אין אדם אוכל במקום רבו, ולכן אמר ריב"ב שאם הקיפו עכו"ם את כל העזרה והם יורים לתוך העזרה חיצים ואבני בליסטראות, הכהנים נכנסים להיכל ואוכלים שם קדשי קדשים, דכתיב "בקודש הקדשים יאכלנו".

הקרבת עופות

הגמרא (ס"ג – ע') עוסקת בדיני הקרבת עופות.

כפי שמקריבים על המזבח בהמות לקרבן, כך מקריבים באופנים מסוימים עופות, והעופות הכשרים לקרבן הם תורים (כשהם גדולים) ובני יונה (כשהם קטנים), אלא שבמקום שחיטה בבהמה, בעוף עושים מליקה, ומזים וממצים את דם העוף על קיר המזבח.

הקרבנות שמקריבים בהם עופות באופנים מסוימים הם עולה וחטאת, ויש ביניהם חילוקי דינים באופן הקרבתם.

לאחר המליקה (בחטאת) העוף מותר באכילה כאילו נשחט, אף שבחולין עוף שנמלק דינו כנבילה.

ס"ג: חטאת העוף מליקתה בכל מקום בין למעלה בין למטה, דרק על ההזאה נאמר שתהיה למטה, ומיצוי דמה (שהחטאת טעונה מיצוי הדם לאחר ההזאה, כדכתיב "והנשאר בדם ימצה", והיינו שמצמיד את העוף למזבח ודוחק את מקום המליקה לקיר והדם מתמצה ויורד) כשר בכל מקום במזבח דהמיצוי אינו עבודה להפסל בשינוי, דאפילו לא מיצה כלל כשרה, והזאתה בקרן מערבית דרומית, דכתיב במנחה "כי חטאת היא" - חטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת, שמנחה טעונה צפון כמו חטאת, וחטאת בקרן מערבית דרומית כמנחה, ובמנחה כתיב "לפני ד' אל פני המזבח", לפני ד' היינו מערב, ופני המזבח היינו דרום ששם הכבש. ולרבי אליעזר כיון שמקרא אחד מקיים דברי עצמו ומבטל דברי חבירו, והיינו שבמערב אינו מקיים "אל פני המזבח", ומקרא אחד מקיים דברי עצמו ומקיים דברי חבירו, והיינו שבדרום מקיים גם "לפני ד' ", דס"ל שכל המזבח היה בצפון ונמצא כל צד דרום כנגד הפתח לפני ד', לכן צריך להגיש לדרומה של קרן.

ס"ד. היזה ולא מיצה כשרה, ובלבד שהזה מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש.

למה היתה משמשת קרן מערבית דרומית- מלמטה היתה משמשת להזאת חטאת העוף, ולהגשות המנחות לפני הקמיצה, דכתיב "והגישה אל המזבח" וכדלעיל ס"ג: . ולשפיכת שיירי הדם של חטאות החיצונות, דכתיב "ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד המזבח" ואמרינן לעיל נ"ג. דהיינו יסוד דרומי, ואין יסוד בדרום אלא בקרן מערבית דרומית. ומלמעלה היתה משמשת לניסוך היין והמים ששם היו השיתין וא"א לנסך אלא שם, ולעולת העוף כשהיא רבה במזרח, (דמקומה בקרן דרומית מזרחית שהיא קרובה לבית הדשן לזרוק לשם מוראה ונוצה, ובית הדשן והיינו המקום שנתנו שם תרומת הדשן בבוקר ובערב נאמר בה "ושמו אצל המזבח", וכתיב "לגבי מוראה ונוצה "והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן", **וכשהיא רבה** -כשיש הרבה כהנים באותה קרן שעסוקים בעולות, **היתה נעשית בקרן מערבית דרומית** שגם היא סמוכה לבית הדשן יותר משתי הקרנות האחרות, דבית הדשן היה במזרחו של כבש ולדרומו של מזבח, **בא וראה כוחם של כהנים, שהיא קלה** ודבר קל אין נח לזורקו למרחוק, **ופעמים** כשהיא רבה במזרח ונעשית בקרן מערבית דרומית **היו זורקים אותה למרחק יותר מל' אמה** (לא כולל מקום האנשים), **שהרי** מי שזכה **בתרומת הדשן היה נוטל מחתה של כסף ועולה לראש המזבח ומפנה גחלים אילך ואילך, ונוטל המחתה מן המעוכלות הפנימיות, ויורד לרצפה** -סוף הכבש, **ומחזיר פניו לצפון** כלפי המזבח **והולך למזרח הכבש כעשר אמות, ושם היה עורם את הגחלים על הרצפה במרחק ג' טפחים מן הכבש, ושם היו נותנים גם מוראה ונוצה, וגם דישון מזבח הפנימי והמנורה).**

דרך העליה והירידה מהמזבח- העליה למזבח היא בדרך ימין, ומקיפים את המזבח לצורכי עבודה או למתן דמי חטאת או לסידור המערכה או להפך אברים בצינורא, ויורדים במערבו של כבש שהוא דרך שמאל לעולים למזבח בעלייתם, חוץ מהנעשים בקרן מערבית דרומית למעלה, שהיו עולים ויורדים על העקב, נסכים כדי שלא יתעשנו כשיקיף מעשן המערכה, ויין מעושן פסול, ועולת העוף שמא תמות בעשן. ואמנם בברייתא מבואר שגם בנסכים היה מקיף את המזבח, לריו"ח היה מקיף ברגל למצוה בעלמא, ולא היה היין בידו. והא דאיתא בברייתא שהיו עולים דרך ימין ויורדים דרך ימין, צריך לשנות יורדים דרך שמאל, דאין לומר שימין הוא ימין דמזבח ושמאל הוא שמאל דגברא, דא"כ ליתני ימין וימין או שמאל ושמאל.

ס"ד: עשית חטאת העוף- היה מולק את ראשה ממול ערפה, ואינו מבדיל את הראש מן הגוף, אלא מולק סימן אחד, דכתיב "ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל", (ואם הבדיל פסול), ואוחז בראש ובגוף ומזה מדמה על קיר המזבח, דכתיב "והזה מדם החטאת" והיינו מגוף החטאת ולא בכלי או באצבע, והיה מזה על קיר המזבח התחתון -למטה מחוט הסיקרא שהוא אמה מתחת הסובב, ולא על קיר הכבש או ההיכל או האולם, ושיירי הדם היו מתמצים על היסוד ע"י שדוחק מקום המליקה למזבח, ואין למזבח אלא דמה, וכולה לכהנים. והמקור שהיה מזה על הקיר התחתון הוא מדכתיב "והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח" קיר שהשיירים שלו מתמצים ליסוד, ולא היו מזים למעלה וממצים למטה, דכתיב "ימָצה" - ממילא, ולא כתיב "יִמצה", (ואי לאו קרא הוה אמינא שאם בהמה שעולתה למטה חטאתה למעלה, כ"ש עוף שעולתו למעלה שחטאתו תהא למעלה).

סדר המליקה- לרב גוף העוף היה על כפו מבפנים והיה אוחז את כנפי העוף בשתי אצבעות, ושתי רגלים בשתי אצבעות, ומותח צווארה על האגודל, ומולק. ובברייתא איתא שהעוף היה מבחוץ על גב היד והעורף למעלה, ואוחז כנפיו בשתי אצבעות ושתי רגלים בשתי אצבעות ומותח צווארו על רוחב הפנימי של שתי אצבעותיו אצבע ואמה ומולק, וזוהי מהעבודות הקשות שבמקדש (וכן קמיצה שצריך למחוק באגודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה כדי שלא יהיה הקומץ מבורץ, **וחפינה** שעושה ביוה"כ).

עולת העוף

סדר עבודתה- היה עולה בכבש לפי שנעשית למעלה, ופונה לסובב עד שמגיע לקרן דרומית מזרחית לפי שהיא קרובה לבית הדשן, ושם היה מולק ראשה ממול ערפה (-העורף נמצא בגובה הראש [מאחורי הפנים], ומול העורף היינו למטה משם לצד הכנפים במקום הרואה את העורף) ומבדיל שני סימנים, וממצה את דמה על קיר המזבח, ונוטל את הראש, ומצמיד את מקום המליקה למזבח ודוחקו בקיר כדי שיתמצה הדם, ומקנחו במלח שהיה בראש המזבח, וזורקו לאש, והיה מסיר מהגוף את המוראה והיינו הזפק, ואת הנוצה עם העור שכנגד הזפק, ואת בני המעיים שהיו יוצאות עמם, והיה משליכם לבית הדשן, והיה משסע את העוף בין כנפיו אבל לא מבדילם לגמרי (ואם הבדיל כשר), והיה משסע ביד (ס"ה:) כדכתיב "וישסעהו כשסע הגדי" ושם זה היה ביד, ומקנחו במלח, וזורקו ע"ג האישים.

מה מעכב בעבודה- מיצוי הדם הגוף והבדלת הסימנים מעכבים, אבל מיצוי דם הראש אינו מעכב, וכן אם לא הסיר את המוראה והנוצה ובני המעיים, או שלא ספג במלח, או ששינה אחרי מיצוי הדם, כשירה.

מחשבת פסול- מיצוי הדם או מליקה שלא לשמה (או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה) פוסלים בחטאת, ובעולה כשירה אלא שלא עלתה לבעלים לשם חובה. ואם חשב בזמן המליקה או המיצוי לאכול דבר שדרכו לאכול (-חטאת העוף) או להקטיר דבר שדרכו להקטיר (-עולת העוף), חוץ למקומו פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו פיגול ויש בו כרת, ובלבד שיקרב המתיר כמצוותו, והיינו שעשה את העבודה השניה בהכשר, או שבשני העבודות (מליקה ומיצוי) חשב מחשבת חוץ לזמנו, אבל אם היה בה עוד פסול, (ובחטאת אף מחשבת שלא לשמה פוסלת), או שבזית אחד חשב מחשבת חוץ לזמנו ובשני מחשבת חוץ למקומו, או איפכא, וכן בשני חצאי זיתים, אינו פיגול. ולרבי יהודה הולכים אחר המחשבה הראשונה.

מחשבת אכילה והקטרה בפסול כל אחד בחצי זית, אין מצטרפים לפסול.

ס"ה. הדברים שנלמדים מהפסוק של המליקה- "והקריבו (שאפשר להתנדב רק עוף אחד, אע"ג דכתיב "והקריב מן התורים או מן בני היונה"), הכהן (לקבוע כהן למליקתו שלא ימלקנו זר, דלא נילף מקרבן בהמה שא"צ כהן אע"פ שצריך לשוחטו דווקא בצפון. ולר"ע א"צ פסוק לכהן שהרי זר אינו קרב לגבי מזבח, אלא בא לומר שהמליקה תהיה בגופו של כהן בצפורנו ולא בסכין), אל המזבח, ומלק (וכתיב הכהן, ללמד שהמליקה בלי סכין, דלא נילף משחיטה. ולומדים שהמליקה ממול עורף מדכתיב "ומלק" בחטאת העוף), את ראשו, והקטיר המזבחה (שהמליקה בראש המזבח כמו ההקטרה, ומדכתיב פעמיים והקטיר לומדים שיקטיר את הראש לעצמו ואת הגוף לעצמו, ומ"ומלק והקטיר" לומדים שמולק ומבדיל את הראש מהגוף, כמו שבהקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו), ונמצה דמו (כולו מדלא כתיב "ונמצה מדמו"), על קיר המזבח (ולא על קיר הכבש או ההיכל. ומדכתיב "והקטיר ונמצה דמו" לומדים שהמיצוי בקיר העליון, כמו שההקטרה בראש המזבח).

אם מיצה למטה מהסובב- לת"ק אפי' אמה מתחת הסובב כשירה, דס"ל שיכול לעשות את המערכה ע"ג הסובב וממילא המיצוי הוא סמוך למקום ההקטרה, ולרבי נחמיה וראב"י אינה נעשית אלא בראש המזבח.

מוראתו בנוצתה- לת"ק היינו שנוטל עמה את הנוצה, ולרבי יוסי בן חנן נוטלה עם קורקבנה (ונוצתה הוא לשון פרש ודבר מאוס), ודבי רבי ישמעאל תנא שבנוצתה היינו בנוצה שלה ולא יותר ממה שכנגד הזפק, ולכן חותך בסכין את העור שמסביב לזפק כמין ארובה ונוטל את הנוצה והעור שכנגד הזפק עם הזפק, אבל בלי קדירה העור נמשך אחריו ונוטל יותר.

חילוקים בין חטאת העוף לעולת העוף

ס"ה: לתנא דמתני' המבדיל בחטאת העוף פסלה. ובברייתא איתא אמר רבי אלעזר ברבי שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף -שאם הבדיל לא פסל.

לרב חסדא ת"ק סובר שמיצוי חטאת העוף מעכב, וממילא אי אמרת מבדיל נמצא שעשה חטאת כמו עולה, ותנן חטאת העוף שעשאה כמעשה עולה לשם חטאת פסולה, ולראב"ש מיצוי חטאת העוף אינו מעכב והוא יכול להבדיל ולא למצות, ותוספת ההבדלה אינה אלא חיתוך בשר בעלמא.

לרבא ת"ק סובר ששהיה בין סימן ראשון לסימן שני בעולת העוף אינו מעכב, דלא דמי לשחיטת בהמה, דבהמה בעיא ב' סימנים משום דלא נפקא חיותא בסימן אחד, וא"כ גם חיתוך הסימן השני הוא חלק מהשחיטה, אבל בעוף בסימן אחד פסקא חיותא, ובעולת העוף מצות הבדלה בעלמא הוא דאיכא עלה, אבל המליקה הסתיימה כבר בסימן הראשון, ולכן שהיה אינה פוסלת, וממילא אם שהה בחטאת שהרי א"א להבדיל בלא שהיה בין סימן לסימן, דבתחילה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר וכשמגיע לסימן חותכו ורוב בשר עימו, וחתיכת רוב בשר יש בה שיעור שהיה, נחשב שעשה כמעשה עולה ופסול, ולראב"ש שהיה מעכבת כמו בבהמה, ולכן אם הבדיל בחטאת ובהכרח עשה שהיה, אין כאן מעשה עולה, דבעולה ליכא שהיה, ומחתך בשר בעלמא הוא.

לאביי לכו"ע שהיה בעולה בסימן שני פוסלת, ונחלקו אם חיתוך רוב הבשר מעכב או לא, שלת"ק אינו מעכב, וממילא אם יבדיל נמצא שחתך ב' סימנים בלא שהיה ויש כאן מעשה עולה, ולראב"ש חיתוך רוב בשר מעכב, וכיון שחותכו אחרי סימן ראשון בהכרח הוא שוהה ואין כאן מעשה עולה. ולכתחילה לכו"ע צריך חיתוך רוב בשר אחרי חיתוך הסימן, כדתניא שחותך חוט השדרה ומפרקת (-עצם הצואר) בלא רוב בשר המקיף מסביב, שהרי מבואר בגמרא (חולין כ:) שאם נשברה מפרקת ורוב בשר עימה הויא נבילה ומטמא טומאת נבילה אפילו במפרכסת, וממילא אם יחתוך את רוב הבשר לפני חיתוך הסימן הוי כמתה ולא מועיל בה מליקה, ומליקת הסימנים זה הלכה למשה מסיני, וכשמגיע לושט או לקנה בחטאת חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו, ובעולה חותך שניים לרבנן או רוב שניים לראב"ש.

ס"ו. לרבי ירמיה דעת ראב"ש שמבדילים בחטאת העוף, והא דכתיב "לא יבדיל" היינו שא"צ להבדיל, דהא כבר כתיב "והקריבו" לחלק בין חטאת העוף לעולת העוף, וממילא אם הבדיל זה לא נחשב שינוי. ואמנם הא דכתיב גבי בור "ולא יכסנו" אין הכונה שא"צ לכסות, שהרי אם לא כיסה כתיב "בעל הבור ישלם".

מיצה את דם הגוף ולא את דם הראש כשירה, דכתיב עולה" ואם מיצה דם הראש ולא דם הגוף פסולה, דכתיב "הוא" והכי מסתברא למילף, דרוב דמים בגוף שכיחי.

חטאת העוף

שינוי בחטאת העוף או בעולת העוף

חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת מליקה בסימן אחד והזאה ומיצוי, לשם חטאת, כשירה (זו היא מצותה, ואגב אחריני נקטיה. תוד"ה חטאת). ואם עשאה כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה עולה לשם חטאת (והיינו ששינה בהזאה שלא היזה כדין חטאת אלא מיצה כדין עולה, ואם מלק בה שני סימנים - שהבדיל, זה תלוי במחלוקת ת"ק וראב"ש ס"ה:), או כמעשה עולה לשם עולה, פסולה. ואם עשאה למעלה (והיינו שהיזה למעלה, דאילו מליקה כשירה בכל מקום במזבח), אפילו אם עשאה כמעשה חטאת לשם חטאת בכל אופן פסולה.

עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה כשירה. ואם עשאה כמעשה עולה לשם חטאת כשירה, אך לא עלתה לבעלים לשם חובה. ואם עשאה כמעשה חטאת, והיינו ששינה במליקה שלא הבדיל, בין אם עשאה לשם חטאת בין אם עשאה לשם עולה פסולה. ואם עשאה למטה בכל אופן פסולה.

ס"ו: טומאת בית הבליעה- בכל האופנים הנ"ל אינם מטמאים בבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור, דאע"פ שנפסלו, מליקתם מטהרתם מידי נבילה.

מעילה בעוף ששינה בעשייתו

בכל האופנים הנ"ל יש בעוף מעילה, ואפילו בחטאת, שכיון שנפסלו ואין בהם שעת היתר לכהנים לא יצאו מידי מעילה, חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת שהיא כשרה ויש לה שעת היתר לכהנים, ושוב אין בה מעילה אפילו לזר.

עולת העוף שעשאה למטה, ועשאה כמעשה חטאת לשם חטאת, לרבי אליעזר מועלים בה שהרי היא עולה ואין לה שעת היתר לכהנים להוציאה ממעילתה, דאם חטאת שאין מועלין בה שהרי היא נאכלת לכהנים, מ"מ אם עשאה לשם עולה ופסלה מועלים בה, כ"ש שעולה שמועלים בה, שאם עשאה לשם חטאת מועלים בה, ואף שכאן עשאה לשם דבר שאין מועלים בה, כבר מצינו שקדשי קדשים ששחטם לשם קדשים קלים שאין בהם מעילה, מ"מ מועלים בהם. **ולרבי יהושע** אין מועלין בה, (והיינו ששינה במליקה, אבל היכא ששינה במיצוי אבל מלקה למעלה כמעשה עולה, אין מה שלא מיצה אלא היזה כדין חטאת משנה את דינה מדין עולה לדין חטאת, ולכן מועלין בה), שהרי עשאה לדבר שאין בה מעילה, שכיון שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת היא נעשית חטאת, ואין להוכיח מקדשי קדשים ששחטם בדרום לשם קדשים קלים שלמים, ששינה שמם ומעשיהם, דהתם שינה שמם לדבר שיש באימוריהם מעילה, וחטאת העוף כולה התר.

ס"ז. ואין להוכיח מאשם ששחטו בצפון לשם שלמים, שמועלים בו לפני זריקה (דלאחר זריקה אין

מעילה, שהרי הוא נאכל לכהנים, דשלא לשמו אינו פוסלו) אע"פ ששינה את שמו, דשאני התם שלא שינה את מקומו, משא"כ בעולה ששינה גם את מקומה.

ואין להוכיח מאשם ששחטו בדרום לשם שלמים, שאע"פ ששינה את שמו ומקומו מועלים בו, דשאני התם שלא שינה את מעשיו, אבל בעולה שינה גם את מעשיה.

ואין להוכיח מאשם ששחטו בדרום לשם שלמים בשינוי בעלים, ששינה את שמו ומקומו ומעשיו ויש בו מעילה, דס"ל לרבי יהושע שעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמלק בה סימן אחד נעשית חטאת העוף לפני שחל עליה פסול עולה, ודבר זה לא שייך בקרבן אחר.

אמנם י"א שיש מ"ד שגם חטאת העוף שעשאה למעלה לשם עולה נעשית עולת העוף בסימן אחד, אבל רב אשי סובר שלא נעשית עולת העוף בסימן אחד, דכיון שמלק בה סימן אחד לשם עולה כבר נפסלה, משא"כ בעולת העוף שעשאה למטה כיון שהכשרה בשני סימנים לא נפסלה בסימן אחד, וממילא נעשית חטאת.

ס"ז: ואמנם היכא ששתי נשים יולדות, אחת כבר הקריבה עולה ואחת כבר הקריבה חטאת, ולקחו קן בעירוב והביאו אחת חטאת העוף ואחת עולת העוף, ועשה אחת למטה ואחת למעלה, אין להכשיר אחת מטעם שעולת העוף שנעשית למטה כמעשה חטאת לשם חטאת נעשית עולת העוף, כיון שאף אם זה חטאת זה לא של האשה שצריכה להביא חטאת. (ואם עשה שתיהן למעלה לשם עולה, יצאה זו שהביאה עולה, ואם עשה שתיהן למטה יצאה זו שהביאה חטאת). ולהלן ס"ח. מבואר בגמ' שאין כוונת רבי יהושע שזה עולה לשם חטאת, אלא כוונתו רק שאין בה מעילה.

דין טעות בעשית קינים

אם אשה אחת הביאה שתי עולות וחטאת, ואחת הביאה שתי חטאות ועולה, ועל קן אחד פירשו מה לעולה לאשה אחת, ומה לחטאת לשניה, ועל הקן השני לא פירשו כלום, ועל הקן השלישי פירשו רק מה לעולה ומה לחטאת ולא פירשו מה יהיה למי מהנשים. אם הכהן עשה את כולם למעלה, יצאו יד"ח ג' עולות, ואם הכהן עשה את כולם למטה, יצאו יד"ח ג' חטאות, ואם עשה חצי למעלה וחצי למטה, כשירה רק הקן הסתומה דאיירי שמכל קן הקריב אחד למעלה ואחד למטה, ויביאו עוד קן ויתנו שאם רחל הקריבה עולה ולאה הקריבה חטאת, תהא עולה ללאה וחטאת לרחל, ואם חילוף חילוף.

ואם אשה נדרה להביא קן אם תלד זכר שנדר זה מחייבה להביא ב' עולות, וילדה זכר, צריכה להביא ב' קינים אחת לנדרה ואחת לחובתה, והכהן עושה ג' למעלה ואחת למטה. ואם עשה ב' למעלה וב' למטה, צריכה להביא עוד אחת ולעשותה למעלה. ואם ב' הקינים היו מב' מינים קן אחד תורים וקן אחד בני יונה, צריכה להביא עוד שתים תור ובן יונה, כיון שאינה יודעת איזה מהם נפסל, ואין מביאים תור כנגד בן יונה או איפכא. ואם פירשה בשעת הנדר אם תביא תורים או בני יונה ואינה זוכרת מה פירשה, צריכה להביא עוד שלש אחד להשלים את מה שנפסל ועוד שתים מהמין השני, ואם שני הקינים היו משני מינים, צריכה להביא עוד ארבע. ואם קבעה נדרה להביאו יחד עם חובתה, צריכה להביא עוד חמש שיקרבו למעלה, ואם שני הקינים היו משני מינים צריכה להביא עוד שש שלש תורים ושלש בני יונה. ואם נתנה אותם לכהן ואינה יודעת מה נתנה אם כולם תורים או בני יונה או שתי תורים ושתי בני יונה, ואין ידוע היכן עשאן הכהן למעלה או למטה או חצים למטה וחצים למעלה, צריכה להביא ארבע לנדרה ב' תורים וב' בני יונה, ושתים לחובתה תור ובן יונה לעולה, ואחת לחטאת, ולבן עזאי צריכה להביא ב' חטאות דס"ל שצריכה להביא חטאת מהמין הראשון שקרב, ולכן צריכה להביא חטאת משני המינים.

טומאת בית הבליעה במליקה פסולה

נבלת בהמה מטמאה במגע ובמשא, ואילו נבלת העוף אינה מטמאה אלא בבית הבליעה, והיינו את מי שאוכל אותה, וחטאת העוף שנמלקה מותרת באכילה כמו ששחיטה מתירה (בהמה חיה ועוף טהורים) לאכילה, ולהלן (ס"ח – ע) יבואר האם קרבן עוף שנמלק שלא כדין מטמא בבית הבליעה בנבלת העוף או לא.

ס"ח. אלו פסולי מליקה אינם מטמאים בבית הבליעה- פסולים שמלקו מליקתם פסולה ואינם מטמאים בבית הבליעה, שמליקתם מטהרתם, לפי שנפסל בקודש, והועילה מליקתם שאם עלו לא ירדו, מלק בשמאל (דכשר לעבודה ביוה"כ), או בלילה (דכשר באברים ופדרים), או ששחט חולין בפנים אע"ג דבפנים אין שחיטה לעוף, או קדשים בחוץ אע"פ שלעוף קדשים אין שחיטה בשום מקום, וכל שפסולו בקודש שבא לעזרה בהכשר ונפסל והיינו לרבות קדשים שנשחטו בפנים, אינם מטמאים בבית הבליעה.

מכאן עד ע"ח אמר ר"ל הפיגול והנותר הפירוש הוא ממפרש

ס"ח: אלו פסולי מליקה מטמאים בבית הבליעה- מלק בסכין דאין זה מליקה דבעינן שתהא בעצמו של כהן, ואין זה שחיטה מפני שהוא מחליד או מפני שהוא דורס, או שמלק חולין בפנים או בחוץ, דלא שייכא מליקה לחולין בשום מקום, או שמלק קדשים בחוץ, או שהביא תורים שלא הגיע זמנם שעדיין לא הזהיבו והוי כמלק חולין, או שהביא בני יונה שעבר זמנם שהצהיבה הנוצה המוזהבת שסביב הצואר, או שיבשה גפה, או שנסמית עינה דהוה ליה מחוסר אבר ו"הקריבהו נא לפחתך" (ודווקא לענין דוקין שבעין אמרינן אין תמות וזכרות בעופות), או שנקטעה רגלה, וכל שלא היה פסולו בקודש, והיינו לאתויי חולין שנמלקו בחוץ, מטמאים בבית הבליעה.

זר שמלק-

לרב זר (וה"ה או אונן או ערל וכל הפסולים) שמלק מטמא בבית הבליעה, דאף שזר כשר לשחיטה, שחיטה לאו עבודה היא, ומה שמצינו ששחיטת פרה פסולה בזר דכתיב "אלעזר" וכתיב "חוקה", שאני פרה שהיא קדשי בדק הבית וצריך בזה כהן כמו שמראות נגעים אינם עבודה וצריך דווקא כהן, ואין ללמוד מבמה שהזר כשר בה למליקה לכתחילה דאין כיהון בבמה, ונימא שכמו כן תטהר מליקת זר מידי נבילה, דבמה היא כחול לגבי מקדש, (ומה שמצינו שלומדים מבמה שיוצא אם עלה לא ירד, התם סמיך אקרא ד"וזאת תורת העולה").

ס"ט. לרבי יוחנן זר שמלק אינו מטמא בבית הבליעה, דילפינן מבמה, וכן מבואר בברייתא, עוד מבואר בברייתא שפיגול ונותר וטמא אין מטמאים בבית הבליעה.

דין אם עלה לא ירד במליקת או בקמיצת זר- זר שמלק ועלה העוף על המזבח לא ירד, אבל זר שקמץ והעלו את המנחה על המזבח תרד. ואף שלמ"ד אין מנחה בבמה, אין גם עופות בבמה, דמ"זבחים" ממעטים בין מנחה ובין עופות, (ולמ"ד יש מנחה בבמה, יש גם עופות בבמה), מ"מ אין כלי שרת מקדש מנחה בבמה וא"כ אף שזר אינו פוסל בבמה י"ל שבמקדש שנתקדשה בכלי שרת פוסל.

כתיב "וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה", מהא דכתיב טריפה לומדים דבעינן דומיא דטריפה, שאין זה (-מאורע הטריפות) דבר שמתיר את האיסור (-שום איסור שהיה בה מתחילה), למעט מליקה בפנים שכיון שמתירה את האיסור שבחייה לא היתה ראויה ליקרב לגבוה, אין מטמא בגדים בבית הבליעה. אבל מליקת חולין בפנים או קדשים בין בפנים בין בחוץ, מטמא בגדים בבית הבליעה, כיון שאין זה מתיר שום איסור. אבל שחיטת חולין בפנים, אין מטמא בגדים בבית הבליעה, דבעינן דומיא ד"טריפה" שיהיה שוה בפנים כבחוץ, אבל חולין אין שוה בפנים לבחוץ, וכן שחיטת קדשים בין בפנים בין בחוץ אין מטמא בגדים בבית הבליעה, דכתיב "זאת תורת העולה".

ס"ט: עוף שנמלק ונמצא טריפה-

לר"מ אינו מטמא בגדים בבית הבליעה, דאם נבלת בהמה שהיא חמורה שמטמאה במגע ומשא, שחיטתה מטהרתה מידי נבילה, כ"ש שנבלת עוף שהיא קלה שאין מטמאה במגע ומשא אלא באכילה ובבית הבליעה, דכתיב "לא יאכל לטמאה בה" – אין לי אלא האמור בה, ששחיטתו תטהר אותו מטומאתו, וילפינן בבנין אב שכמו ששחיטה שהיא מכשרת לאכילה מטהרת, כך מליקה מטהרת.

ולרבי יהודה מטמא בגדים בבית הבליעה, דאמרינן דיו, שכמו שבבהמה שחיטה מטהרת ולא מליקה, ה"ה בעוף, וה"ה שלדבריו בשחיטת חולין טריפה מטמא.

ולרבי יוסי דיה לנבלת העוף שתהא כנבלת בהמה, ששחיטתה מטהרתה ולא מליקתה.

ור"מ אף דאית ליה דיו, (דהא דיו הוא דאורייתא, דכתיב "ואביה ירק ירק בפניה" ק"ו לשכינה, ומכן לומדים שהתורה ניתנה להדרש בק"ו, ומזה שהמתינה ז' יום דכתיב "תסגר שבעת ימים" ולא י"ד, לומדים שאומרים דיו -שהכתוב מלמד שאינך רשאי להטיל על הנלמד יותר מהמלמד), מ"מ ר"מ לומד מ"וזאת תורת הבהמה והעוף" שכמו בבהמה דבר המכשיר לאכילה מטהר מידי נבילה, כך בעוף, (שהרי טומאת מגע ומשא יש רק לבהמה, וטומאת בגדים בבית הבליעה יש רק לעוף).

ורבי יהודה לומד מדכתיב "נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה" לרבות טריפה שנשחטה שהיא טמאה, שהרי לגופה לא איצטריך, דאם היא חיה ועד שמתה היתה בחזקת חיה, הרי כשמתה היא בכלל נבילה, ואם טריפה אינה חיה (שנחלקו בזה בחולין מ"ב.) הרי היא בכלל נבילה כבר משעה שנטרפה.

והא דכתיב "וחלב נבילה וחלב טריפה" שלומדים מזה שחלבם אינו מטמא, גם בזה י"ל שטריפה היא בכלל נבילה וכנ"ל, ומדכתיב "טריפה" לומדים שאיסור נבילה וטריפה חל על איסור חלב, וצריכא, דנבילה חמורה שהרי מטמאה, וטריפה חמורה שהרי איסורה מחיים.

ואין לומר שלומדים מ"וחלב טריפה" שחלב בהמה טמאה מטמא, דאין במינה טריפה, וה"ה עוף טמא. דעוף טמא רבי יהודה לומד מ"נבילה וטריפה לא יאכל" דהיינו מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה, ולמעט מי שאיסורו משום בל תאכל טמא, וא"כ גם חלב בהמה טמאה שמטמא אפשר ללמוד מ"וחלב נבילה" דהיינו מי שאיסורו הוא איסור נבילה, ולא מי שאיסורו איסור טומאה.

ע. ואין לומר שלומדים מ"טריפה" לרבות חלב חיה, דהו"א שכיון שחלבה ובשרה מותר, הו"א שאם מתה הוא טמא, קמ"ל טריפה. דיש לדחות שכמו שבטמאה שדין חלבה ובשרה שוה אינו מטמא, ה"ה בחיה, ועוד דהא כתיב "ואכול לא תאכלוהו" ולא איירי בחלב חיה שהוא מותר באכילה.

אביי רוצה לומר שלומדים מ"טריפה" שלא נאמר שכמו שטמאה שאסורה מחיים חלבה טמא, ה"ה טריפה שאסורה מחיים יהא חלבה טמא. והגמרא דוחה דא"כ אף טריפה האמור בנבלת עוף טהור י"ל דאיצטריך שלא נאמר שכמו שעוף טמא שאסור באכילה אינו מטמא, כך טריפה שאסורה באכילה אינה מטמאה. ועוד שהרי א"א ללמוד טריפה מטמאה, דשאני טמאה שלא היה לה שעת הכושר, ואף טריפה מבטן, הא איכא במינה שעת הכושר.

ורבי מאיר לומד מ"טריפה" למעט שבשחיטה בפנים אינו מטמא בבית הבליעה, ורבי יהודה לומד זאת מ"טריפה" אחרינא דכתיב גבי נבלת עוף טהור "וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו", ור"מ לומד מהטריפה האחר למעט נבלת עוף טמא דדרשינן מי שיש במינו טריפה, ורבי יהודה ממעט נבלת עוף טמא מ"נבילה לא יאכל" דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאזהרתו משום בל תאכל נבילה, יצא זה שאין איסורו אלא משום בל תאכל טמא, ור"מ לומד מ"נבילה לא יאכל" ששיעור אכילה לטמא בבית הבליעה הוא כשיעור איסור אכילתו והיינו בכזית בכדי אכילת פרס, דאף דמדאפקיה בלשון אכילה אנו לומדים שהשיעור הוא כזית, מ"מ סד"א שכיון שטומאה זו היא חידוש שלא מצינו בתורה טומאה כזו שאינו מטמא מבחוץ אלא בבית הבליעה, יטמא אף בשיעור של יותר מכדי אכילת פרס, קמ"ל.

טומאת חלב נבילה- כתיב "וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה" לטהרו מלטמא משום נבילות, ויש להסתפק אי איירי בחלב בהמה טהורה כמו שבהמה טהורה שנשחטה אין בה טומאת נבילה, או דאיירי בטמאה, כמו שנבלת עוף טמא טהורה מטומאת בית הבליעה (אבל נבלת בהמה טמאה מטמאה כמו נבלת בהמה טהורה. ע:), קמ"ל "טריפה", לומר דאיירי בטהורה שהיא דבר שיש במינו טריפה, ולא בטמאה שאין במינה טריפה. ולא איירי בחיה שיש במינה טריפה, דכתיב "ואכול לא תאכלוהו" דאיירי במי שחלבה אסור ובשרה מותר, וחיה אף חלבה מותר.

ע: מלק ונמצאת טריפה מתי טהור לר"מ- לרבי יוחנן לא טיהר ר"מ במליקת טריפה אלא בתמימין דשייכא בהו מליקה, ולרבי אלעזר טיהר ר"מ אף בעלי מומין ואפי' אווזים ותרנגולים שאינם ראוים למזבח טהורים ע"י מליקה.

טומאת נבילה בעגלה ערופה- עגלה ערופה אינה מטמאה בטומאת נבילה, ד"כפרה" כתיב בה כקדשים, ואף חלבה טהור, ואם שחט את העגלה ערופה, השחיטה מטהרת מטמאת נבילה, ואם מתה חלבה טהור דכתיב "כל חלב" (וה"ה בחלב של שור הנסקל אף שהוא אסור בהנאה), ואף שירידת העגלה לנחל איתן אוסרתה בהנאה. ורבי ירמיה מסתפק מה הדין אם ערף עז על החלל במקום עגלה, אם כיון שאינה ממין עגלה שזו מין דקה וזו מין גסה אין העריפה מטהרת, או דכיון ששניהם מין בהמה העריפה מטהרת.

כל הזבחים

דיני תערובות

פרק זה נקרא בראשונים 'פרק התערובות', מפני שהוא עוסק בדינים רבים של תערובות, כגון קרבנות שנתערבו בבהמות החייבות מיתה או פסולות להקרבה או בחולין או בקרבנות אחרים, או שאבר מסוים או דם קרבן אחד נתערב באבר או דם של קרבות אחרים. (פרק זה עוסק בתערובת של קרבנות בהמה, ואילו דיני תערובת קרבנות עופות נתבארו במסכת קינין). וכן נתבארו בפרק זה כמה דינים של ביטול ברוב, ואלו דברים אינם בטלים אפילו באלף, ודיני קבוע וכל דפריש, ואיסור נותן טעם.

כמה דינים החשובים לפרק זה:

א' מדכתיב "אחרי רבים להטות" לומדים דין ביטול ברוב. אמנם יש דברים שאינם בטלים מרוב, מחמת חשיבותם, או בגלל חומר הדבר שנתערב (כגון תרומה כלאים ועבודה זרה), או מסיבות אחרות (כגון מה שי"א שאין איסורים מבטלים זה את זה, או שיטת רבי יהודה שמין במינו לא בטיל, או דמים שאינם מבטלים זה את זה), ולפעמים יש התרים מסוימים לשיטות מסוימות בתערובות אלו, כגון באופנים מסוימים לר"א היכא שאחד מהתערובת נפל לים הגדול, או כאשר אחד מהתערובת התערב בדברים נוספים (-ספק ספיקא).

ב' בשונה ממעשר שני וכדומה שניתן לחלל את הקדושה על מעות, קרבן א"א להעביר את הקדושה לבהמה אחרת, כדכתיב "לא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב, ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, אמנם קרבן שנפל בו מום ניתן לחלל את קדושתו, אמנם לאחר החילול הבעלים חייב להביא קרבן אחר מהמעות הללו, ואם נתערבו ב' בהמות ויש חילוק בשווים, צריך מספק להביא את הקרבן בשווי הגבוה.

ג' יש דברים שהביטול שלהם אינו תלוי ברוב ומיעוט, אלא הוא תלוי האם יש כאן טעם מהמיעוט (כגון בתערובת מאכל אסור במאכל מותר), או האם יש כאן 'שינוי מראה'.

ד' קרבנות שנתערבו (הבהמה כולה או אבר מאבריה או הדם שצריכים לזורקו ע"ג המזבח) דינם תלוי האם ניתן להקריב את הקרבן באופן שזה כשר להקרבה בשני סוגי הקרבנות, והאם כאשר זמן אכילת אחד הקרבנות קצר יותר מותר להקריבו באופן שיצטרך לאוכלו מספק כחומרת הקרבן השני (-הבאת קדשים לבית הפסול), והאם מותר להקריב או להזות על המזבח דבר שיש צד שהוא לא קרבן (ונחשיב את הדם כאילו הוא מים, ואת הבשר המוקטר כאילו הוא עצים) או לא, ובתערובת דם מלבד שצריך לברר באופן שיש חילוק בדיני הזריקה (מקום הזריקה ומיקום הזריקה), צריך לברר האם כאשר שני דמים נבללו זה בזה, כאשר הוא זורק מהתערובת הוא זורק ודאי מדם שני הקרבנות (יש בילה), והאם יש שיעור להזאה והוא הזה כשיעור.

זבחים שנתערבו

להלן יבואר מה הדין בזבחים שנתערבו בבהמות החייבות מיתה, או פסולות להקרבה, או בחולין תמימים, או בקרבנות אחרים, ואח"כ יבואר למה אין בזה דין ביטול ברוב.

זבחים שנתערבו בחייבי מיתה- זבחים שנתערבו בחטאות שדינם למות, או בשור הנסקל, אפי' אם האסורה היא אחת מרבוא, כולם ימותו, (ואף דכבר תנא שיין נסך ועבודת כוכבים אוסרים בכל שהם, קמ"ל הכא שלמרות שיש בזה הפסד לגבוה כולם אסורות, והתם קמ"ל שלא רק לקדשים זה נאסר משום דמאיס, אלא גם להדיוט אין איסורי הנאה בטלים ברוב. ע"ב.).

ע"א. זבחים שנתערבו בפסולים להקרבה- זבחים שנתערבו בשור שנעבדה בו עבירה, או בשור שהמית אדם על פי עד אחד, או על פי הבעלים שהוא פטור מסקילה דמודה בקנס פטור, או ברובע או בנרבע ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים שאינו נסקל, או במוקצה שהקצהו לצורך עבודת כוכבים ולא הקריבו, או בנעבד שעשאו עבודת כוכבים והשתחוה לו, או באתנן או במחיר כלב, או בכלאים או בטריפה (עיין לקמן ע"ד: מנין לנו שיש כאן טריפה), או ביוצא דופן, כולם פסולות למזבח, דאין לומר שימותו שהרי הם מותרים להדיוט לולא שמעורב בהם זבח, וא"א להקריבם כיון שהם פסולים להקרבה, והם אסורים להדיוט מחמת הזבח המעורב בהם, דכל האסורים לגבי מזבח אוסרים בכל שהן, אע"פ שאינם אסורות בהנאה, וירעו עד שיסתאבו וימכרו אבל תם א"א לחללו, ויביא בדמי הבהמה היקרה ביותר קרבן מהמין שנתערב דשמא הזבח הוא היפה, ויאמר כל מקום שהוא הזבח יהא מחולל על מעות הללו.

ע"א: זבחים שנתערבו בחולין תמימים או אחד באחד או זבח אחד בהרבה חולין, ימכרו כל החולין לאלו הצריכים להביא קרבן מאותו המין, ונמצא שכולם קדושים ממין אחד אלא שאין ידוע מה של מי שהרי הזבח הראשון שם בעליו עליו, ויקריב הכהן כל קרבן לשם בעליו.

זבחים שנתערבו בזבחים, אם נתערבו באותו סוג זבח של אדם אחר, יקריב כל אחד לשם מי שזה שלו -שיאמר הרי הוא לשם בעליו ולא יזכיר עליו שם אדם. ומבואר להלן (ע"ד:) דאיירי בקרבן נשים, אבל קרבן אנשים לא, משום דבעינן סמיכה ע"י הבעלים, ואין ידוע מי הבעלים. ואם נתערבו בסוג זבח אחר שאין מתן דמם ואימוריהם שוה, ירעו עד שיסתאבו (וימכרו), ויביא מהמעות שתי קרבנות לפי היקרה שבהם, ויפסיד את ההפרש. ואם נתערבו בבכור ומעשר בהמה, שאין תפוסים דמיהם בקדושה, וא"א להקריבם כיון שהקרבתם שונה, ירעו עד שיסתאבו, ויחלל את הזבח על מעות לפי השווי היקר, והבהמות יאכלו כבכור ומעשר בעלי מומין, שלא ישחטו באיטליז, ולא ימכרו באיטליז, ולא ישקלו בליטרא, ואף שעי"ז ההקדש מפסיד משווים, מ"מ משום פסידא דידיה לא מזלזלינן בבכור ומעשר, נהי דאי לא הוה מערב דליכא זילותא אלא בדידיה מזלזלינן ביה משום דרווחא נמי דידיה הוא, אבל באחריני משום איהו לא מזלזלינן.

בכל הקרבנות שייך תערובת, חוץ מחטאת ואשם שזה זכר וזה נקיבה, ואף דאיכא שעיר נשיא שגם הוא זכר, מ"מ הוא ניכר שיש לו שיער, ואילו לאשם יש צמר מפני שהוא איל, אבל בחטאת שנתערבה בעולה, כן שייך תערובת בחטאת של נשיא. ופסח ואשם אף שזה בן שנה וזה בן ב' שנים, מ"מ שייך תערובת באשם נזיר או מצורע שהם בני שנה, או ששייך טעות גם בבן שנה ובן שנתיים. (ע"ה:).

למה בהמה אסורה לא בטלה ברוב, ודין דבר שבמנין לא בטל

בכדי לבאר את הדין הנ"ל שבזבחים שנתערבו אין ביטול ברוב, הגמרא מביאה את כללי ביטול ברוב, אלו דברים לא בטלים בגלל חשיבותם שהם 'דבר שבמנין' (האם צריך דבר שאינו נמכר אלא במנין, או שגם דבר שלפעמים נמכר שלא במנין אינו בטל), ומתי אומרים 'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי'.

ע"ב חבילי תלתן (תבלין חשוב, שאף טעם העץ שוה לפרי) של כלאי הכרם שדינם בשריפה דכתיב "פן תקדש" – תוקד אש, שנתערבו באחרות, לר"מ כולם ידלקו, דדבר שדרכו לימנות אינו בטל, ולחכמים יעלו באחד ומאתים, דתרומה עולה באחד ומאה, וערלה וכלאי הכרם שאיסורם כפול שהם אסורים גם בהנאה, כפל את העליה, ורק ו' דברים שהם גדולים ודמיהם יקרים וחשובים במינם אינם בטלים, והם אגוזי פרך ורימוני באדן, וחביות סתומות, וחלפי תרדין, וקולחי כרוב, ודלעת יוונית, ור"ע מוסיף ככרות של בעל הבית, ודברים אלו אינם בטלים כשהם ערלה או כשהם כלאי הכרם.

שיטת רבי יוחנן שלר"מ רק דבר שאינו נמכר אלא במנין ואין מי שמוסיף אחד או מוכר בלא מנין אינו בטל לר"מ, ושיטת ר"ל שכל דבר שנמכר במנין -שיש בני אדם המקפידים במנינו ומוכרים אותו במנין, אפי' שיש בני אדם שמוכרים אותו גם שלא במנין ואינם מקפידים להוסיף אחד או למכור הכל יחד, אינו בטל.

לריש לקיש ניחא למה הבהמה האסורה לא בטילה ברוב, אבל לרבי יוחנן צ"ב למה הבהמה האסורה לא בטלה ברוב דהא כתיב "אחרי רבים להטות".

ע"ג. הגמ' מיישבת שרבי יוחנן סובר שהתנא של המשנה סובר כמו התנא דלהלן שסובר שהקציעות אינם בטלות, דס"ל שכל דבר שלפעמים נמכר במנין אינו בטל אפילו בדרבנן וכ"ש בדאורייתא. או שלרבי יוחנן בעלי חיים חשיב ולא בטלי לכו"ע.

ליטרא קציעות תרומה שדרסם על קציעות חולין על פי (-דווקא נקט, שנראית לעינים, ואין התחתונות בכלל הספק) עיגול או חבית או כוורת, ואינו יודע באיזה עיגול או חבית או כוורת דרסם, נחלקו בדין זה ר"מ ורבי יהודה בשיטת רבי אליעזר ורבי יהושע, לר"מ שיטת רבי אליעזר שרואים את העליונות כאילו הם פרודות, והתחתונות מצטרפות לבטל את התרומה, ולרבי יהושע רק אם יש שם מאה פיות כלים נוספים העליונות מתבטלות באחד ומאה, מפני שרק הם בכלל הספק, ואלו שבשוליים מותרים בכל גוונא. ולרבי יהודה שיטת רבי אליעזר שרק אם יש שם מאה פיות כלים נוספים העליונות מתבטלות באחד ומאה, ואלו שבשוליים מותרים בכל גוונא, ולרבי יהושע אפי' בשלש מאות פיות כלים אינה בטילה דכל שדרכו לימנות לא בטיל. ואם הליטרא תרומה נפלה לתוך העיגול ואינו יודע לאיזה מקום נפלה, לכו"ע בטילה דליתא לאיסורא בעיניה, כיון שנדרס ונדבק באחרות מכל הצדדים.

ע"ג: הגמרא שואלת **למה לא אומרים בבהמות שנתערבו כל דפריש מרובא פריש**, והגמרא אומרת דהיכא שמוציא אחת מהבהמות לא שייך כל דפריש, כיון דהוי קבוע, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דכתיב "וארב לו" פרט לזורק אבן לגו, ואמנם מעיקר הדין היה אפשר לגרום לבהמות שיזוזו ולומר כל דפריש מרובא פריש, אלא שיש לגזור שמא יקחו מהבהמות באופן ששייך קבוע -שמא יקח מהבהמות באופן שלא ניידי. אבל אין לגזור שמא יקריבו ביחד רוב מהבהמות, כיון שכבר הותרו מדין כל דפריש. ואין לגזור שיקחו רוב מהבהמות יחד, כיון שזה לא שייך דא"א לצמצם כיון שצריך לרדוף ולהשיג כל אחת.

רבא אומר שאחרי שרבנן אמרו שלא להקריב מהתערובת, **אף בדיעבד אינו מרצה** דאידחי ליה מדרבנן. והגמ' אומרת שזה נכון למ"ד בעלי חיים נדחים, אבל למ"ד בעלי חיים אינם נדחים כשר בדיעבד, וכדמצינו שחטאת ועולה (של עופות שאין להם תקנה ברעייה משום שאין פדיון לעוף) שנתערבו, אפי' אחת בריבוא, ימותו כולם, ומ"מ אם הכהן הקריבם בלי להמלך, אם הקריב כולם למעלה או כולם למטה חצי מהם כשרות, ואם הקריב אחת למטה ואחת למטה שניהם פסולות, די"ל שהקריב את החטאת למעלה ואת העולה למטה. ולחנן המצרי דאמר שבשעיר הנעשה בפנים אפילו דם בכוס שכבר נשחט, אם מת שעיר המשתלח מביא חבירו מן השוק ומזווג לו ולא אמרינן שהדם נדחה במיתת חבירו ויצטרך להביא שנים חדשים ולעשות גורל, אף אחר שחיטה אין דיחוי, וכדבריו סובר ר"א.

מתי תולים שנאבד האיסור

ע"ד. טבעת של עבודה זרה (-שנתקשטה בה עבודת כוכבים) שנתערבה במאה טבעות של היתר, **ונפלה אחת מהם לים הגדול**, לרב הותרו כולם, דתולים שנפלה הטבעת של האיסור. הגמ' מוכיחה מדין זבחים שנתערבו שאם מת אחת לא תולים שמת האיסור. והגמ' מעמידה את רב כשיטת רבי אליעזר שסובר שתולים שמת האיסור, ואמנם אף רבי אליעזר לא התיר אלא להקריב שתים יחד שודאי אחד מהם מותר, וממילא אף לרב אינו מותר להנות אלא משתי טבעות יחד -למכור את הטבעות שנים שנים.

ולהלן (ע"ד:) הגמ' מביאה שריש לקיש מתיר חביות סתומות שנתערבה בהם חבית תרומה שזה אחד משישה דברים שאינם בטלים, אם נפלה אחת מהם לים המלח, מפני שתולים שהאיסור הוא זה שנפל. והגמ' אומרת שהחידוש שם הוא שאפי' בתרומה שיש לה מתירין שיכול למכור הכל לכהנים מותר, ולא רק בעבודת כוכבים שאין לה מתירים. והחידוש בדברי רב הוא שאפי' בטבעת שאין נפילתה ניכרת מותר, ולא רק בחבית שנפילתה ניכרת ולא יבואו להתיר בלא נפילת אחת לים. ורבה סובר שלא התיר ריש לקיש אלא בחבית שנפילתה ניכרת, אבל בתאנה שהיא קטנה ואין חסרונה ניכר לא, ולרב יוסף אף בתאנה התיר ריש לקיש, דכנפילתה כך עלייתה -כשם שנפילתה נחשבת בעינן לאסור את אלו, כך כשעלתה מתוכם זה נחשב בשביל להתיר.

עוד איתא התם שלרבי אלעזר אם נתערבה חבית של תרומה במאה חביות של חולין שהם סתומות ואינם בטלות, אם **נפתחה אחת מהם** בלא כוונה, שאז כבר יש לה ביטול, נוטל ממנה כדי דימוע אחד ממאה ואחת, ומותר לשתות את כולה, והשאר אסורות עד שיפתחו, אבל לפתוח לכתחילה אסור.

ואמר רבי אושעיא שאם נתערבה חבית תרומה במאה וחמישים של חולין, ונפתחו מאה חביות, החביות הפתוחות מותרות אם נטל מהם כדי דימוע, אבל הסגורות אסורות, ולא תולים שהאיסור נמצא עם הרוב שנפתחו.

האם אחד מהתערובת אוסר תערובת אחרת

טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות של התר, ופרשו ארבעים למקום אחד ושישים למקום אחר, שיטת רב שאם פרשה טבעת אחת בין מהשישים בין מהארבעים ונתערבה בטבעות אחרות אינה אוסרת, דאמרינן שהאיסור נמצא עם הרוב, וכן אם פרשו הארבעים למקום אחר ונתערבו בשאר טבעות אינם אוסרות, (אבל אם לא נתערבו באחרות אסורות לעולם, דאפילו רבי אליעזר שאמר שתולים את האיסור בדבר שאבד, היינו כגון שנפלה אחת לים הגדול, אבל אין לתלות את האיסור בשישים ולהתיר את הארבעים, דאין ביטול ברוב לעבודת כוכבים). אבל אם פרשו השישים למקום אחר ונתערבו בשאר טבעות הם אוסרות. ושיטת שמואל שעבודת כוכבים אוסרת ספיקה וספק ספיקה עד סוף העולם.

והא דתנן **שאם נפלה כוס של עבודת כוכבים לאוצר מלא כוסות** כולם אסורות, ואם נפלה כוס מהתערובת לתוך רבוא כוסות אחרות, הם מותרות, לשמואל צ"ל שברייתא זו כר"ש וכדלהלן שר"ש מתיר את התערובת השניה, אמנם ר"ש מתיר אפי' בעבודת כוכבים, ושמואל סובר כמותו רק בשאר איסורים אבל עבודה זרה אסורה אפילו בספק ספיקא. או דנימא ששמואל סובר כרבי אליעזר שאמר שתנור שהוסק בעצי אשירה, תנור חדש יותץ, ישן יוצן, ואם אפה בו את הפת אסורה בהנאה, ואם נתערבה באחרות ואחרות באחרות דהוי ספק ספיקא כולם אסורות, ולר"א יוליך הנאה לים המלח, ומדבעי פדיון מבואר שספק ספיקא בע"ז אסור.

רימוני באדן שהם משששת הדברים שאינם בטלים אוסרים בכל שהוא, שיטת רבי יהודה שגם אם נפל מהתערובת הראשונה לתערובת אחרת כולם אסורים. ולר"ש אפי' נפל מהתערובת הראשונה לשלשה רימונים של התר (והיינו שניים חוץ מהאיסור) מותרים אף ג' האמצעיים, דספק ספיקא בטיל.

ע"ד: איך שייך שטריפה תתערב באחרות, והרי אם לא ניכר שהיא טריפה מנלן שהיא טריפה- לרבי ינאי איירי שנקובת הקוץ שאינה נקובה לחלל והיא כשירה, נתערבה בדרוסת הזאב שהיא טריפה מפני שהארס שורפה, (והתירוצים דלהלן סוברים שאפשר להכיר ביניהם, מפני שחור מקוץ הוא עגול, ושל זאב הוא משוך שהצפורן קורע ויורד). ולריש לקיש איירי שנתערב בנפולה מן הגג ואינה יכולה לעמוד, שהיא ספק טריפה, ואם שחטה קודם ששהתה מעת לעת טריפה משום ריסוקי אברים, אפילו אם בדקה ולא מצא בה שום סימן טריפות, ואם שהתה מעת לעת ושחטה צריכה בדיקה מכל סימני טריפות, וכיון דאיתחזק בה ספק טריפות אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה משום "הקריבהו נא לפחתך", דס"ל שאפי' עמדה צריך המתנה מעת לעת, ואם הלכה צריכה בדיקה, (והמ"ד האחרים סוברים שאם עמדה א"צ להמתין מעת לעת, ואם הלכה א"צ לבודקה). ולרבי ירמיה איירי בשנתערב ולד טריפה, וכשיטת רבי אליעזר שולד טריפה פסול למזבח.

ע"ה. איזה מתנות יתן בקרבנות שנתערבו- קרבנות יחיד שנתערבו, או קרבנות ציבור שנתערבו כגון שעיר נשיא בשעיר הרגלים או עולה בעולה, או שנתערב של יחיד בשל ציבור, לת"ק נותן ד' מתנות מכל קרבן, ואם נתן מתנה אחת מכל אחד יצא, דכל

הניתנים על מזבח החיצון שנתנם במתנה אחת כיפר, ואם נתן שתי מתנות שהם ארבע מכולם יצא. אמנם כל זה שנתערבו הכוסות, אבל אם נבללו הדמים זה בזה נותן ד' מתנות לכולם יחד, דקסבר יש בילה, (ולא קשה כאן מי יסמוך כיון שאין ידוע מי הבעלים, שהרי נתערבו אחר סמיכה), ואם נתן מתנה אחת לכולם יצא. ושיטת רבי שרק אם יש במתנה שיעור לכל אחד מהקרבנות יצא. הגמ' שואלת שהרי רבי מביא את דברי רבי אליעזר שסובר לקמן פ. שצלוחית של מי חטאת המוקדשים שנפל לתוכה מים אחרים כל שהוא יזה שתי הזאות, דס"ל אין שיעור להזאה, דאם צריך שיעור אע"פ שיש בילה וודאי יש כאן הזאה גם מהמים הכשרים, ומצטרפים מה שבראשונה ומה שבשניה, מי אמר שיש כאן שיעור הזאה, (ואף אם מעורב בזה חצי דם פסול כשר), והגמ' מתרצת שרבי לא סובר כמותו, או שאף שלהזאה אין שיעור, למתן דמים יש שיעור שצריך שיראה הדם לשני רוחות קרן המזבח.

ע"ה: דין בכור ותמורת בכור- בכור לב"ש בזמן הזה אע"פ שנפל בו מום אינו נאכל לנדה, ואינו נפדה לצאת לחולין ולחול קדושה על המעות, ואינו נשקל בליטרא אם הכהן מוכר את בשרו. ותמורת בכור דינה כבכור, כדאיתא בברייתא שכבור ומעשר שנפל בהם מום עושים תמורתה, ותמורתן כיוצא בהן. ואם הקדיש הכהן את הבכור לבדק הבית אחר שנפל בו מום, הגמרא מסתפקת אם עדיף רווח ההקדש וישקול בליטרא כדי לצמצם מכירתו וירבו דמיו, שהרי כיון שהתפיסו לבדק הבית הנאתו להקדש ולא לכהן, או שעדיף לא לגרום זילותא לבכור, ומסקנת הגמרא שאסור לשוקלו בליטרא, דלא הקנה אלא מה שיש לו, וכיון שאצלו לא הותר לשקול בליטרא, אינו יכול להקנות לבדק הבית עודף דמי צמצום משקל הליטרא, ואין לפדותו כדי להתירו בגיזה ובעבודה ויהיה רווח להקדש, דרחמנא אמר "לא תפדה".

דין אשם שנתערב בשלמים, והבאת קדשים לבית הפסול

אשם שנתערב בשלמים לר"ש שניהם ישחטו בצפון, ויאכלו לפי החמור שבהם והיינו אשם שנאכל בעזרה לזכרי כהונה ליום ולילה, אבל לחכמים אין מביאים קדשים לבית הפסול שמא יבוא לידי נותר, אלא ירעו עד שיסתאבו וימכרו. אמנם אם נתערבו חתיכות בחתיכות, קדשי קדשים בקדשים קלים, או הנאכלות ליום ולילה בחתיכות הנאכלות לשני ימים ולילה, אף לחכמים יאכלו כחמור שבהם, כיון דליכא תקנתא אחריתי.

האם ר"ש מתיר לכתחילה להביא קדשים לבית הפסול- איתא בברייתא שאין לוקחים תרומה בדמי שביעית, מפני שממעט באכילת התרומה ומביאה לידי איסור אכילה, דצריך לבער שביעית מן העולם קודם שתכלה לחיה שבשדה, ותרומה זו היא מתבואת שאר שני שבוע וזמן אכילתה לעולם, דאילו שביעית אינה בת תרומות ומעשרות. רבא רצה לומר שזה נכון גם לר"ש, דלא התיר ר"ש אלא כשכבר נתערבו, אבל לערב לכתחילה לא. אמנם אביי מוכיח שר"ש מתיר אפי' לכתחילה, ממה שמצינו שר"ש מתיר לקנות תרומה בכסף מעשר מפני שממעט באכילתה, (ות"ק אוסר מפני שממעט במקום אכילתה דמעכשיו אין לאוכלה אלא בירושלים).

ע"ו. וממה שמצינו שר"ש **מתיר לערב תבלינים של חולין ושל תרומה בקדשים**, אף שממעט באכילת התרומה, אין ראיה שר"ש מתיר לכתחילה, די"ל דשאני תבלין שחיוב התרומה שלו הוא מדרבנן. (עוד מצינו שם בברייתא שמותר לאכול קדשים צלויים שלוקים ומבושלים, דאמר קרא "לך נתתים למשחה" – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים).

רב יוסף שאל למה לא מביאים ראיה ממה שר"ש **מתיר לבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה**, (ות"ק אוסר כדי שלא יביאו קדשים לבית הפסול), ואין לומר דאיירי בתרומת ירק דרבנן, דא"כ ליתני שנתערב ירק של תרומה בשמן של שביעית אבל שמן חייב בתרומה מדאורייתא. ואין לומר דאיירי שכבר נתערב שמן בירק, דא"כ מאי טעמייהו דרבנן שאוסרים, שאף שבאשם שנתערב בשלמים חכמים אוסרים להקריב אף שכבר נתערב, שאני התם שיש תקנה ברעיה, אבל כאן אין תקנה. ורבינא מקשה שגם כאן יש תקנה שיסחוט את השמן, ורב יוסף עונה שע"י הסחיטה יש הפסד לפירות שביעית ורחמנא אמר "לאכלה" ולא להפסד, ואם לא יסחט היטב הרי עדיין נשאר שמן.

אביי מקשה על רבא ממה שמצינו **שמצורע ספק מוסגר ספק מוחלט מביא למחרת** (-ביום השמיני) **אשם ולוג** ואומר שאם הוא מוחלט הרי זה אשמו ולוגו, ואם אינו מוחלט זה שלמי נדבה, (ולא יביאו לאשם תלוי לכפר על ספק עבירה שבידו, וכר"א דאמר (כריתות כ"ה) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום, שאין לך אדם שאינו עומד בספק חטא, ועי"ז אינו מביא קדשים לבית הפסול כיון שזמן כל האשמות שוה, דאשם מצורע בא מן הכבשים בני שנה, ואשם תלוי בא מן האילים בני ב' שנים), ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות כחומר אשם, וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כחומר שלמים, ונאכל ליום ולילה. ומבואר שמותר לכתחילה להביא קדשים דאורייתא לבית הפסול שהרי שלמים נאכלים לשני ימים ולילה. והגמ' דוחה דשאני הכא שמותר, כדי לתקן את הגברא. ומטעם זה ג"כ אף שבעלמא לר"ש אין מתנדבים שמן, כאן מותר.

ע"ו: מה יעשה בלוג שמן- מביא לוג שמן ואומר שאם לא נתחייב קרבן מצורע יהא לנדבה, דאיתא לקמן צ"א שמתנדבים שמן בפני עצמו, ויקמוץ מהשמן שמא הוא נדבה וצריך לקומצו ולהקטיר את הקומץ, והשיריים נאכלים, ויזה שבע פעמים (שמא הוא מצורע) לשם עצים -לשם מים, (וכדאמר ר"א שאין האיסור אלא כשמקטיר לריח ניחוח), וימלא את השמן שחסר, שאף שלוג חסר פסול, לוג שמן שהתחסר לפני היציקה ימלאנו, ויקטיר את הקומץ שמא הוא נדבה לפני ההזאות שאם יקטיר לשם הקטרה שייריו אסורים, (דכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו), ואם יקטיר אחרי ההזאה, הרי אין מקטירים קומץ היכא שהשיריים חסרו בין הקמיצה להקטרה דכתיב "מן המנחה" פרט לשחסרה. וכיון שצריך לאכול את השיריים, ואת השמן שהוסיף אחרי ההזאה והקמיצה יפדה בתוך העזרה, שהרי א"א לאוכלו כיון שלא קמץ עליו, ולהוציאו א"א שהרי הוא נפסל ביוצא, ואין בזה איסור הכנסת חולין לעזרה, כיון שלא הכניסו כשהוא חולין אלא נעשה חולין ע"י הפדיון.

דין תערובת באברי קרבנות

ע"ז. איברי חטאת שנתערבו באברי עולה, לרבי אליעזר יתן הכל למעלה על המזבח, ורואים את בשר החטאת שהוא בבל תקטירו כאילו הוא עצים -שלא יכוון להקטרה, שהרי אסור להקטירו, דכתיב "לא תקטירו (שמזה דורשים שכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו) ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח", לריח ניחוח אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשם עצים, ומהא דכתיב ברישא דקרא "קרבן ראשית תקריבו אותם לד' " דקאי אשאור ודבש, להביא שתי הלחם מן השאור שהיא ראשית לכל המנחות, וביכורים מן הדבש, "ואל המזבח לא יעלו" אבל אתה מעלה לשם עצים, לומד רבי אליעזר שדווקא זה אסור להעלותו גם לכבש, אבל דבר אחר רק למזבח אסור להעלותו אבל לכבש מותר. **ולחכמים** תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה, דכתיב "אותם" ללמד שדברים אחרים אף לשם עצים אסור להעלות, וכן רבנן לומדים מ"אותם" מה שלמד רבי אליעזר.

רבי יהודה (חולק על העמדת המחלוקת של תנא דמתני' ו)סובר שלכו"ע באברי חטאת שנתערבו בעולה יקרבו, ואם נתערבו באברים של רובע ונרבע לכו"ע לא יקרבו, כיון דלא חזו, והמחלוקת היא היכא שנתערבו **אברי עולה תמימה באברי עולה בעלת מום**, שלרבי אליעזר יקרבו וכאילו הם עצים, דאף שגם בעלת מום לא חזי, (וליכא למימר דאיירי בדוקין שבעין וכר"ע דס"ל שאם עלו לא ירדו, שהרי גם לר"ע אין להעלותם לכתחילה, ואם כבר עלו מותר להעלותם גם אם לא נתערבו), מ"מ לומדים מדכתיב "מום בם לא ירצו" שדווקא בעינייהו לא ירצו, אבל בתערובת ירצו, ומה שאמר רבי אליעזר רואה אני אף שיש דרשה, היינו לדבריהם דרבנן שלא דורשים מ"מ נקריבם כעצים כמו בשר חטאת שנתערב בעולה, ורבנן סוברים שבעלי מומין מאיסי משא"כ עולה וחטאת. ומ"מום בם לא ירצו" לומדים חכמים שאם עבר המום ירצו, (ורבי אליעזר לומד דין זה מדכתיב בהם ולא בם, ולרבנן אין כזו דרשה).

ע"ז: אברים של תמימין שנתערבו באברים של בעלי מומין, לרבי אליעזר כל אבר שקרב אחד ממנו מותר להקריב את השאר, מפני שתולים בו את האיסור, וסובר רבי אלעזר שלא התיר רבי אליעזר אלא להקריב שתים שתים, אבל אחד אחד לא. ולחכמים אפי' קרבו כולם חוץ מזוג אחד, יצא לבית השריפה מפני שלא תולים את האיסור במה שכבר קרב.

דין דם קרבן שנתערב

דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם כשר, ואמר רבי יוחנן דהיינו שהמים נפלו לתוך הדם, אבל אם נפל הדם לתוך המים ראשון ראשון בטל. ולענין כיסוי גם בנפל הדם לתוך המים חייב בכיסוי, לפי שאין דיחוי במצוות, שאע"פ שהטיפה הראשונה שנפלה למים ולא היה מראיה ניכר נדחתה, כשנפלה הטיפה השניה היא חוזרת וניעורה להצטרף עימה, וכאשר נפל דם עד שהפכו מים למראה דם חוזר ונראה לכיסוי, ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה, דלא שייך דחוי אלא בדבר קדושה.

דם שנתערב ביין שהוא אדום ואין המראה ניכר בו, רואים אותו כאילו הוא מים ואומדים שאם דם שנתערב היה ניכר במים הוא כשר לזריקה.

דם שנתערב בדם בהמה או חיה של חולין, לת"ק רואים אותו של חולין כאילו הוא מים ואומדים אם דם שנתערב היה ניכר במים כשר אע"פ שהרוב חולין, ולרבי יהודה אין דם מבטל דם דמין במינו לא בטיל, ואפילו טיפה לתוך כלי גדול כשר לזריקה.

ע"ח. נתערב בדם פסולים כגון רובע ונרבע או נשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו **או בדם התמצית**, לת"ק ישפך לאמה, ומ"מ אם לא נמלך ונתן כשר דאפילו לכתחילה היה כשר אי לאו משום גזירה, ור"א מכשיר. לרב זביד (ע"ט:) נחלקו אם גוזרים גזירה במקדש להרחיק את האדם מן העבירה, ולכן לת"ק ישפך לאמה, גזירה שמא יבואו להכשיר גם כשיש בדם הפסול או בדם התמצית כדי לבטל את הכשר, (אמנם בנתערב בדם חיה או בהמה לא גזרו, דחולין בעזרה לא שכיחי, אבל דמים פסולים שכיחי), או שלא גוזרים במקדש מפני שחוששים להפסד קדשים, ולרב פפא לכו"ע גוזרים, ונחלקו אם מצוי שדם התמצית ירבה על דם הנפש, ולדבריו ר"א מכשיר רק בזה, ולא בתערובת של דם פסולים.

דיני ביטול ברוב ובנותן טעם

פיגול נותר וטמא שבללם יחד כזית כל אחד **ואכלם**, לריש לקיש פטור ממלקות אע"פ שהתרו בו, מפני שודאי מין אחד הוא יותר מהשני כאשר הוא מכניס לתוך פיו ולועס שהם מעורבים זה בזה, והשני בטל ברוב, דס"ל שאיסורים מבטלים זה את זה, כמו שהיתר מבטל איסור, וכיון שהחלקים שמתבטלים נקרא שמם כמו הדבר שנתבטלו אליו, וא"א שכולם יתבטלו זה לזה באותו שיעור וישאר מכל אחד כזית, בהכרח יש כאן מין שאין בו כזית, ואין אנו יודעים מאיזה מין יש כזית ומאיזה מין אין כזית, וממילא הוי התראת ספק דבכל התראה יש ספק אם יש מאותו מין כזית, וס"ל שהתראת ספק לא שמה התראה, ולכן אע"פ שממין אחד ודאי יש כזית פטור, ועוד ס"ל שנותן טעם אינו אסור מן התורה, דאם איסור שנתן טעם בהיתר אסור מן התורה, א"כ אף אם יש כאן רוב מאיסור אחד, חייב משום שיש כאן טעם מאיסור אחר, וקס"ד השתא שדין זה נאמר אפילו כששני האיסורים שהתערבו הם שני מינים שונים, כגון בשר ושיירי מנחה.

והא דאיתא בחלה **שהעושה עיסה מחיטים ומאורז**, אם יש בה טעם דגן אע"פ שרובה אורז חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אע"פ שרק במצה מחמשת מיני דגן יוצאים יד"ח מצה (דכתיב "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות" – דווקא מין הבא לידי חימוץ כשר למצה, יצאו אלו שאינם באים לידי חימוץ אלא לידי סרחון), שאני התם שזה מין בשאינו מינו, שיש בזה נותן טעם, אבל ריש לקיש מדבר דווקא במין במינו שלא מרגישים את הטעם של האיסור, ולכן הוא בטל ברוב, וא"א ללמוד מדברי ר"ל שנותן טעם ברוב לאו דאורייתא, וס"ל שאין רואים אותו כאילו הוא מינו לומר שמין במינו אינו בטל אלא בשיעור שאם היה מין במינו לא היה טעם.

ע"ח: הגמ' מביאה ראיה שמשערים מין במינו כמו מין בשאינו מינו, דאיתא במתני' שאם נתערב דם קרבן ביין רואים את היין כאילו הוא מים, ומבואר שמין במינו משערים כאילו לא היה מינו.

ועוד מצינו שאם **הטבילו כלי טמא עם יין לבן או עם חלב** שאין מראיהם ניכר בתוך המים, רואים אותם כאילו הם יין אדום שכל זמן שהאדמימות ניכרת אינו בטל במים ולא עלתה טבילה לכלי זה, ואם נכנסו לתוכו מים בשיעור שהיו מדהים את מראה היין כשר, ואם לאו פסול, ומבואר שמשערים כאילו אינו מינו. ובברייתא איתא שזו שיטת רבי יהודה, אבל לת"ק הולכים אחר הרוב. ונמצא שזו מחלוקת תנאים.

הגמ' שואלת סתירה בדברי רבי יהודה מהא דתנן **שאם הטביל כלי מלא מי חטאת**, צריך שירבו מי המקוה על מי החטאת, שכיון שהם אב הטומאה והם חשובים בגלל קדושתם אינם בטלים אלא ברוב, ומבואר שלא משערים כאילו אינו מינו לומר רואים כאילו הוא יין אדום להחמיר. (עוד איתא התם שאם יש בכלי רוק, כאילו לא טבל מפני שרוק הוא עב וחוצץ בפני המים ואינו בטל במים, ואם יש בכלי מי רגלים, רואים אותם כאילו הם מים, דמי רגלים מים הם אע"פ שמראיהם חלוק קצת ממראה מים, וא"צ לבטלם ברוב אלא כיון שעברו מי המקוה על שפת הכלי ונשקו למי רגלים הוי חיבור והכלי טהור).

ע"ט. אביי מתרץ שמה שאמר רבי יהודה שרואים את היין הלבן כאילו הוא אדום זה מדברי רבו רבן גמליאל שמחמיר בביטול כמו שמצינו שהוא מחמיר במין במינו שאינו בטל כלל, דס"ל שאין דם מבטל דם אצל זריקה ואצל כיסוי, ואין רוק הטהור מבטל רוק הזב, ואין מי רגלים טהורים מבטלים מי רגלים של זב וזה מטמא אע"פ שהטור הוא הרוב, ולכן הוא מחמיר ג"כ שכיון שמין שאינו מינו אינו בטל כל זמן שמראה המועט ניכר ברוב, ה"ה כשהמראה שוה רואים אותו כאילו הוא אדום ולא סגי ליה ברובא.

רבא מתרץ שזה חד תנא ורבי יהודה סובר כרבו, והמשנה של מי חטאת מדברת בדלי שתוכו טהור ורק גבו טמא כגון שנטמא בטומאת משקין דרבנן, שמעיקר הדין מספיק שהמים יכנסו לתוכו כל דהו בכדי שתעלה טבילה לשפתו, שהרי תוכו טהור, ורבנן חששו שמא יחוס על המי חטאת שלא יתערבו עם מי המקוה ויפסלו, ולא יטביל את שפת הכלי, וגזרו שגם תוכו צריך טבילה, וכיון שיש רוב לא גזרו כיון שטבילת תוכו היא חומרא בעלמא.

כללי ביטול לדעת רבא- מין בשאינו מינו בטל אם אין בו בנותן טעם. מין במינו בטל ברוב. והיכא דאיכא חזותא (-דבר שאינו תלוי בטעם אלא בחזותא, כגון לעין טבילת מקוה), צריך שיתבטל המראה.

אם איסורים מבטלים זה את זה- שיטת ר"ל (ע"ח.) שאיסורים מבטלים זה את זה, ולרבי אלעזר כשם שמצוות אינן מבטלות זה את זה, כדמצינו שהלל היה כורך פסח מצה ומרור ביחד משום שנאמר "על מצות ומרורים יאכלוהו", ולא אומרים שטעם המרור יבטל את טעם המצה, כך איסורים אין מבטלים זה את זה.

ע"ט: שיטת רבי יהודה שמין במינו לא בטל, ואיתא בברייתא שחרס של שברי עביט של מי רגלים של זב וזבה, שהחרסים בלעו ממי רגלי הזבים, שהם אחד ממעייני הזב, וזה מטמא במשא אע"פ שהמי רגלים נבלעו, שכבסו ב' פעמים במים, טמא דעדיין לא פלטו מי הרגלים שבו, ובפעם השלישית טהור מפני שאז נפלטו המי רגלים שבו, אמנם אם נתן לתוכו מי רגלים של אדם טהור, לת"ק (והיינו רבי יהודה) טמא, דמין במינו לא בטל, ולרבי אליעזר בן יעקב טהור בפעם השלישית. ואמנם אף לרבי יהודה פשתן שיש בו רוק של נדה, (לת"ק לח טמא ויבש טהור, ו)לרבי יהודה אף אם הרטיבו פעמים הרבה לאחר שיבש, שע"י שהרטיבו הוא חוזר להיות לח, טמא ולא אומרים שהרוק יצא מהפשתן, דשאני רוק דקריר נכנס בפשתן בחזקה וקשה להוציאו, אבל מי רגלים אינם בלועים בחרס כ"כ.

עוד בדיני דמים שנתערבו

דם תמימים שנתערב בדם בעלי מומין שזה מילתא דשכיחא ישפך לאמה גזירה שמא יכשירו כשאין רוב מדם תמימין, ואם נתערבה כוס של בעלי מומין בכוסות של תמימים, לר"א אם קרבה כוס אחת יקרבו כל הכוסות, ולחכמים אפי' קרבו כולם חוץ מאחת, תישפך לאמה. ואמר רבי אלעזר (פ.) שלא הכשיר רבי אליעזר אלא ליתנם שניים שניים, אבל אחד בפני עצמו לא. ואף שכבר נחלקו רבי אליעזר וחכמים באברים, כיון שכבר נזרק הדם הוה אמינא שזה קל יותר מתערובת של הדם עצמו, קמ"ל.

פ. דם קרבנות שנתערב זה בזה, אם שניהם ניתנים במתנה אחת כגון דם בכור שנתערב בדם מעשר, יתנם במתנה אחת. ואם נתערבו דמים הניתנים מתן ד' זה בזה כגון דם עולה בדם שלמים או אשם ששניהם טעונים שתי מתנות שהם ארבע ושניהם תחתונים, ינתנו במתן ד'. ואם נתערבו מתן ארבע במתנה אחת כגון דם עולה בבכור ששניהם תחתונים, לרבי אליעזר יתנם מתן ד' כדי שלא יעבור על בל תגרע, ורואים את המתנות היתירות הניתנות מדם הבכור כאילו הם מים, אבל בל תוסיף ליכא אלא כשהוא בפני עצמו, ולרבי יהושע אף בל תגרע ליכא אלא כשהוא בעצמו, ועוד שבנתינה עובר בידים על בל תוסיף, אבל על בל תגרע אינו עובר בידים, ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאיליו.

צלוחית של מי חטאת שנפלו לתוכה מים בשיעור כל שהוא-

לרבי אליעזר יזה מהם על הטמא ב' הזאות. וחכמים פוסלים דס"ל יש בילה ויש בכל הזאה מן הכשרים ומן הפסולים ומ"מ הזאה צריכה שיעור, ואין כאן שיעור כיון שיש כאן גם מים פסולים, ואין מצרפים להזאות לצרף הזאה שניה להשלים מה שחסר בראשונה.

ובשיטת רבי אליעזר נחלקו בגמ'- לריש לקיש למרות שיש בילה והזאה צריכה שיעור, סובר ר"א שההזאות מצטרפות, ומיירי שנתערבו אחת באחת או שהכשרים הם הרוב, וממילא כשמזה ב' הזאות ודאי הזה כשיעור. ולרבא ס"ל שיש בילה והזאה א"צ שיעור, וצריך ב' הזאות משום קנס שלא ירויח מהתערובת. ולרב אשי ס"ל שהזאה א"צ שיעור, אבל לא קונסים, ואין בילה, ובהזאה אחת יתכן שהזה רק מהמים הפסולים, ולכן יזה ב' הזאות.

הגמ' שואלת על ריש לקיש ממה שאמר רבי שלרבי אליעזר הזאה כל שהוא מטהרת, ויכול להזות חצי כשר וחצי פסול.

פ: הגמ' שואלת על דברי רב אשי דס"ל שלר"א אין בילה, ממה דאמר ר"א שאם נתערבו עליונים ותחתונים יתן למעלה ועלו לו אף התחתונים כשיחזור ויתן שיריים למטה לשם שיריים, ואף למתן דם עולה, ואם אין בילה למה לא חוששים שמא לא נתן למעלה אלא מהניתנים למטה. והגמ' מתרצת דאיירי שהרוב היה מהעליונים, ונתן למעלה יותר משיעור התחתונים דודאי נתן גם מן העליונים, ולפי זה תחתונים לא עלו אלא לשיריים של העליונים, הצריכים להשפך ליסוד, דכיון שהעליונים הרוב ונתן למעלה כשיעור תחתונים ועוד, ודאי נשאר מן העליונים, אבל תחתונים לא עלו לו שמא נתן את כל התחתונים למעלה. וכן הסיפא שאמר ר"א שאם נתן למטה יחזור ויתן למעלה והתחתונים עלו לו, איירי כנ"ל, והתחתונים עלו לשם שיריים.

הגמ' שואלת על דברי רב אשי מהא דאיתא במתני' שאם נתן למעלה יכול לתת למטה לכו"ע שהרי גם של למעלה ניתנים שייריה למטה, ועלו לו בין של למעלה בין של למטה. והגמ' מתרצת שזה רק לרבנן, וקתני אלו ואלו עלו לו.

הגמ' שואלת על דברי רב אשי מהא דאיתא במתני' שאם נתערבו דמים הטעונים מתנה אחת, יתנם במתנה אחת, ואין חוששים שמא לא נתן משניהם. והגמ' מתרצת שנתערב שיעור של מתנה אחת במתנה אחת והכונה שיתן מתנה אחת בשביל כל אחד, ונמצא ששניהם במזבח, וכן מתן ד' במתן ד' היינו שיעור ד' מתנות.

פ"א. אלא אמר רבא כל הנך שינויי דשנינן לא תשנין, דודאי עלו התחתונים בין לתחילת עולה בין לשם שיריים, ומחלוקת רבי אליעזר וחכמים אינה בנבללו ב' הכוסות, אלא שנתערבו הכוסות זה בזה, ויש הרבה בכל כוס, שלר"א יתן שניהם למעלה ושניהם למטה ושניהם כשרים, ולרבנן ישפך לאמה, ונחלקו אם שייך לומר רואים כאילו הוא מים או לא, ואמנם רבי אליעזר מכשיר גם בבלול וכגון שהרוב כשר ונותן במזבח שיעור בעלת מום ועוד, דס"ל אין בילה, ורבנן חולקים רק בכוסות.

אם מקום עולה הוא מקום השיריים, ודין אין דמים מבטלים זה את זה

דמים הניתנים למטה מחוט הסיקרא שנתערבו בדמים הניתנים למעלה לרבי אליעזר יתן למעלה מתנות חטאת (ורואין את התחתונים כאילו הם מים כיון שאינו מתכוון), ואח"כ (מפני שמצוה להקדים עליונים לתחתונים) יתן למטה וזה יעלה לו לשפיכת שיריים של חטאת ולהתחיל מתנות עולה. ולחכמים ישפך לאמה דלית להו רואין, ואין משנים בתחתונים בשביל להכשיר העליונים, ומ"מ אם לא נמלך ונתן כשר העליון, כיון שניתן ממנו למעלה. (ע"ט:).

י"מ דאיירי דווקא אם עדיין לא זרק מן הדם, דרבנן לית להו רואין ואסור לשנות את מקומם לתת את העולה למעלה מן החוט בשביל להכשיר את החטאת, אבל אם נתערבו שיירי דם חטאת עם דם עולה מודים חכמים שיתן הכל למטה, מפני ששם הוא גם מקום השיריים. וי"א שאין זה מקום השיריים, דשיריים צריכים שישפכם ע"ג היסוד ממש העשוי כאיצטבא, ולא שישפכם על הקיר הזקוף, ולכן גם בזה לרבנן ישפך לאמה.

דמים אין מבטלים זה את זה אפי' אם אחד מרובה מחבירו.

יש לומדים דין זה מדכתיב "ולקח מדם הפר ומדם השעיר", שהיו מערבים אותם יחד ונותנים מהתערובת על קרנות המזבח הפנימי, והרי דם הפר מרובה משל שעיר. והלומדים מהמקורות דלהלן סוברים שלא היו מערבים את דם הפר והשעיר בשביל לתת מהם על הקרנות.

ויש לומדים דין זה מדכתיב "קודש הם" שאפי' אם נתערב בדם קדשים אחרים יקרבו. והיינו בתחילת עולה ובכור. (והמ"ד האחרים לומדים מזה שהם קרבים ולא תמורתם, והתנא הזה לומד תמורה מ"לד' הוא"), ולמ"ד שהקיר הוא גם מקום השיריים איירי גם בסוף עולה ובכור, ולומדים מפסוק זה שמקום עולה הוא מקום השיריים.

פ"א: ויש שלומדים שדמים אין מבטלים זה את זה מדכתיב גבי עולה "והקריבו בני אהרן את הדם וזרקו את הדם" וא"צ לכתוב דם, דמה יש לו לקבל ולזרוק ע"י שחיטה אם לא דם, ולומדים מזה על שני אופנים שבכל מקום שהוא שמו עליו ואינו בטל, והיינו שאם נתערב דם עולה בדם עולה או תמורה או חולין יקרבו, שכיון שאף אם נתערבו מחיים יקרבו יקריב את התערובת, וכן אם נתערב דם עולה בדם אשם יקרבו, כיון ששניהם קדשי קדשים, וכן אם נתערב דם עולה בדם תודה ושלמים יקרבו, כיון ששניהם מתן ד', ומה"דם" השני לומדים שאפי' אם נתערבה עולה עם בכור מעשר ופסח יקרבו.

למ"ד שמקום עולה אינו מקום שיריים איירי בתחילת עולה ובכור, וקמ"ל שדמים אין מבטלים זה את זה, (והמ"ד האחרים דם דם לא משמע להו), ולמ"ד שמקום עולה הוא מקום שיריים איירי בסוף עולה ובכור.

והא דאיתא בברייתא שאם נתערבו דמים של למעלה ושל למטה יחד, ולא נמלך ונתנם למעלה, לכו"ע יחזור ויתן למטה, ועלתה הנתינה לשתי הקרבנות. אי איירי בחטאת ועולה אפשר ללמוד מזה שמקום עולה הוא מקום שיריים, אך י"ל דאיירי שנתערב דם חטאת חיצונה בשיריים של פנימית, שאם נמלך לרבנן יאמרו לו לשפוך, דאין לתת דמים הניתנים בפנים בקרנות שבחוץ שזה שלא במקומו, ואם לא נמלך ונתן למעלה נמצא שגם דם המחטאת החיצונה נעשה שיריים, ויש לו תערובת של שיריים ושיריים ששניהם ניתנים ביסוד, וכרבי ישמעאל דס"ל ששניהם ניתנים ביסוד המערבי, או כר"ש דס"ל ששניהם ניתנים ביסוד הדרומי, וקמ"ל (במה שלא תירצו דאיירי שנתערב בשיריים של חיצונה, שמקומם שוה לכו"ע), שאף למ"ד ששיריים מעכבים, אינו מעכב אם חסרו, דהכא הרי חסרו כשנתן למעלה ואפ"ה כשרים. ולא העמידו באופן שרוב הדם מהניתנים למעלה ונתן למטה שיעור תחתונים ועוד, מפני שלמסקנה איירי בנתערבו הכוסות.

דמים הניתנים על המזבח הפנימי שנתערבו בדמים הניתנים על מזבח החיצון, לכו"ע ישפכו לאמה, ואף לר"א דאית ליה רואים את המתנות היתירות כאילו הם מים, אינו יכול לתת בחוץ ואח"כ בפנים, מפני שצריך להקדים פנים לחוץ דפנים חשוב, (כמו שמצוה להקדים עליונים לתחתונים -דם חטאת לדם עולה, כדלקמן פ"ט.), ומ"מ בדיעבד כשר, ואם נתן בפנים ואח"כ נתן בחוץ, לר"ע פסול כיון **שדם חיצוני שנכנס לפנים** פסול, ולחכמים רק בחטאת פסול, ולר"א אף באשם פסול דכתיב "כחטאת כאשם", ומ"מ בנתערבו אין לתתם בפנים ואח"כ בחוץ כדי להכשיר את הפנימיים, מפני שעי"ז העליונים נפסלים בידים, ומוטב להמתין עד שקיעת החמה שיפסלו מאליהן ואז ישפכם לאמה, (ולדבריו בשאר קרבנות יכול לתת בפנים ואח"כ בחוץ).

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה), **ועמוד היומי**

- **בנקודות ההפצה**
- **במייל** 7692282@gmail.com

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

לפרטים (כשר) 055-400-7977

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי משנה ברורה / חפץ חיים / אהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- **בטלפון 0737-289-669**
- **במייל** 7692282@gmail.com
- **בנדרים פלוס קופת לדעת.**

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, ו8 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה נוף'.

הגרלות מיוחדות במבחני חודש זה:

פרס ראשון תוכנת 'אוצר החכמה, ועוד עשרות פרסים מיוחדים.

חדש ב'תמצית'

קורס חדשני מקצועי וייחודי

הדרך ללמוד - להנות - ולזכור

מחזור חדש ומורחב של 11 שיעורים, בירושלים בני ברק ומודיעין עילית

החל מתחילת חודש טבת.

להרשמה ולפרטים: 055-400-7977

קו עדכונים ושיעורים

בקו תוכלו לשמוע: מידע כללי, עדכונים, רשימת נקודות ההפצה, שיעורים.

02-3131-465

מבחן שבועי בדף היומי

מי הוא המלאך שנאבק עם יעקב אבינו?
ג. מיכאל.
ב. סמאל.
א. גבריאל.

מה הוא הדבר שעשה יעקב אבינו לאחר שעבר את יבק?
ג. נזר קדשו.
ב. את המבחר.
א. המטמון.

מה יו מגמגמים קודם את הנשכן או את המזבח?
ג. מעל המזבח.
ב. עמוד אמה.
א. עמוד אמה.

מה הוא הגבה הקלעים מעל הסובב לפני רבי יהודה?
ג. לגבי הדשן.
ב. אמה אחת ולרבי יוסי עשר אמות.
א. אמה אחת ומחצה אמה ולרבי יוסי חמש אמות.

מה היה גבהו של המזבח שעשה משה?
ג. עמוד התשעה נמוך.
ב. בקרנות שהיו לו ולמזבח הנחושת ומזבח הזהב היו מגם אין שמשמו אחרי תיקונו.
א. בגלל שהיה לו ולמזבח הנחושת ומזבח הזהב היו מגם.

מאיזה אופן נחלקו רב ורבי יוחנן האם הקרבנות נפסלו להקריבה?
ג. שייר הדם.
ב. בגלים לקטורת מל כל יום.
א. בגלים לקטורת מל כל יום.

מה ניסו לחמוץ לנתן בפיו?
ג. אם קיצור את המזבח ושתמו בפקום שיהיה עמוד מזבח יהלה.
ב. בפשטיות שלמה חמוצה.
א. בכסמל לבקש מהם מצידו המקרבה או המזרחי בצד צפון.

מגד מה עמדו הנמא את הבדי רבי יוחנן שאם שם מה לגנזם בקרקעי השמיטה מפלה?
ג. מהר מדבר אחת.
ב. בגאמ"ייא מל עד שיעלה נעמד השמיר המדבר עד חצות.
א. בגאמ"ייא מל עד חצות בגאמ"ייא.

עד מתי הפסח נאכל לרבי אליעזר בן עזריה?
ג. בעלמקת.
ב. ביום השלישי.
א. בכל יום השלישי.

מתי השלמים נשרפים משום נותר?

לדעת הכבוד

שאלה מדברי הרמב"ם

מה הדין בחמאת הנעה שהיתה נמצאת לנעלה או מלק לנעלה?
ג. בחמאת אחד ובנעלה שנים.
ב. בחלה אחד ובחמאת שנים.
א. אחד.

כמה פעמים (או רובם) צריך לחתוך בחמאת הנעה או בנעלה הנעה?
ג. בנעלה נעה ובחמאת פחלה.
ב. פחלה.
א. כמה מחיתה.

האם מליקה בשרה בדר?
ג. בחלו מערבית הרומית.
ב. בחלו מזרחית הרומית.
א. בחלו מערבית הרומית.

היכן היו השיעור?
ג. בכל הנעה הגם בהיכל בפחלה.
ב. בכל הנעה הגם בהיכל בפחלה.
א. לא בצפון.

היכן קמיצת המנחה נעשה?

מבחן שבועי בדף היומי

מי הוא המלאך שנאבק עם יעקב אבינו?
ג. המלאך שלו בם בהם בהיר.
ב. עמוד אמה בם המחמה מחלוקת.
א. שמונה לא נמנה בם.

מה הוא המקדים בם בהם?
ג. המבאמ"ל לא מליל אל בסכיבו.
ב. המבאמ"ל לא מליל אל בסכיבו.
א. לא.

האם נוף שם מגמלק עם המבאמ"ל אם מליל אל בסכיבו בם בהים הבליעה?
ג. זו עמה שהיה בם עלה.
ב. זו עמה שהיה בם עלה.
א. מה שהיה בם המבאמ"ל.

מה הדין?
ג. שהי יולדות שהבא אחת המבאמ"ל אחת עולה והמי עשה אחת לנעה ואחת לנעלה.
ב. שהי התשעה נמנה.
א. המבאמ"ל לא מליל אל בסכיבו.

מאיזה אופן אין מעלה מעלים שם מלמים.
ג. בהמה לנעלה בפחלה ובמליקה בשרה.
ב. פחלה.
א. בשרה.

מה הדין בחמאת הנעה שהיה נמצאת לנעלה או מלק לנעלה?
ג. בחמאת אחד ובנעלה שנים.
ב. בחלה אחד ובחמאת שנים.
א. אחד.

כמה פעמים (או רובם) צריך לחתוך בחמאת הנעה או בנעלה הנעה?
ג. בנעלה נעה ובחמאת פחלה.
ב. פחלה.
א. בחמאת בחיתה.

האם מליקה בשרה בדר?
ג. בחלו מערבית הרומית.
ב. בחלו מזרחית הרומית.
א. בחלו מערבית הרומית.

היכן היו השיעור?
ג. בכל הנעה הגם בהיכל בפחלה.
ב. בכל הנעה הגם בהיכל בפחלה.
א. לא בצפון.

היכן קמיצת המנחה נעשה?

לדעת הכבוד

שאלה מדברי הרמב"ם

מדוע בדברים הנעשים בקול מערבית הרומית יוריים על הנעה?
ג. לא מליל אל בסכיבו.
ב. לא מליל אל בסכיבו.
א. לא מליל אל בסכיבו.

מה הוא הדבר שעשה יעקב אבינו?
ג. שמחט קדשים בחוץ.
ב. שמחט קדשים בחוץ לא. מלק קדשים בחוץ כי.
א. כי.

הבליעה?

עמחט או מלק קדשים בחוץ, האם הם מבמאים בבית
ג. הנעשה כמנעשה חמאת לשם עולה.
ב. בנעשה כמנעשה עולה לשם חמאת.
א. בנעשה כמנעשה חמאת לשם חמאת.

מגילה נעלה נעלה מלק אמר לפמנה?
ג. שמר מאומה מהמה הסובב.
ב. מאומה מהמה הסובב.
א. מה מעל הסובב.

היכן היה חמט הסקלא (רש"י)?
ג. בקרן מערבית הרומית.
ב. בקרן מזרחית הרומית.
א. בכל מקום מבחוב.

היכן היה מזים מבמאת העוף?

שאלה מרבי התוס'

מה דינם על כלאי הכרם?

ג' אסורים בהנאה ישמיד.

ב' אסורים בהנאה לגמרי.

א' אסורים בהנאה ומותרים בהנאה.

מה דין כלאי הכרם שנתערבו ביתר, דבר שאינו תשובה?

ג' יעלה מחיר ומאה מנה.

ב' יעלה מחיר ומאה מנה.

א' מבטלים בו רוב.

האם יש פדיון לקבר אם תמרת במר מגפן הזה?

ג' אין לו פדיון.

ב' יש לו פדיון.

א' אין לו פדיון.

האם מותר לקנות תרומה בנפש שיש לו לעת ר' שמעון שמותר להביא קרשים

ג' הכבר אין ומדרון המבר יש פדיון.

ב' יש לו פדיון.

א' אין לו פדיון.

מה ניתן לעשות עם הבחרים?

ג' אין לו פדיון.

ב' אין לו פדיון.

א' אין לו פדיון.

מה הדין בנשר שנמכר לפנים לחיכל?

ג' מפנים.

ב' מפנים.

א' מבחוץ.

מה הדין בנמכר מים אחת מחוץ לעזרה.

ג' יחזור בהם.

ב' יחזור בהם.

א' אם הוצאה מים אחת מחוץ לעזרה.

מה הדין לרבי אליעזר בטבעת המונחים בטבעת ומשם?

ג' יחזור בהם ואילך בפנים.

ב' יחזור בהם.

א' מבחוץ לאמה.

מה הדין בנמכר מים המונחים בטבעת ומשם?

ג' בין בהתנדבות אברים בין בהתנדבות דם.

ב' בין בהתנדבות אברים.

א' לא בהתנדבות דמים.

המונח בם שוגג אם יקריבו את השאר?

ג' יחזור בהם ובנו בהתנדבו המונחים בבעלי מומים ועלה אחד על

ב' יחזור בהם.

א' יחזור מהם בדמים.

מה הדין בם ב' קרבנות שהם שהתערב, ושניהם נתן דמם שוה?

ג' מאכילה לאיש אינו מכיל.

ב' בכל בשעתים.

א' בכל חיוב.

מה הדין בהתעוררות מין בטיוב לפי רבא?

ג' שם קם לא, וכמו הנלקים אחד חיוב.

ב' אם הוקם לא הבין אמור הנלקים.

א' אם הוקם לא הבין אמור הנלקים.

המבטל כלי מלא רק אז מי הגלים, מה עלתה לו בגלילה?

ג' אינו יוצא.

ב' יוצא אם הוה הטעם.

א' יוצא אם יש בו טעם הזר.

הטעמה עמה מחשבים מחשבים ואחר, האם יוצא בה ידי חובת מצה?

ג' מהלקים.

ב' יצא.

א' לא.

האם שייר לחיבא אשם תלוי בדבר?

ג' לא.

ב' לא.

א' לא.

שאלה מרבי התוס'

באיזה אופן לא אמרים ראשון ראשון בטל?

ג' שתי התשובות נכונות.

ב' כשהמערה הרבה יחד.

א' כשהמערה משני כלים לכלי שלישי.

לדעת הכבוד

באיזה אופן דם שנתערב בדם בעלי

ג' מבחוץ.

ב' בדם אחר הדומה לדם.

א' דומה על בליטה הסוד.

דם אדם צריך לתת את השיירים דומה על בליטה

ג' הלכה אחרי הרבה.

ב' כשם.

א' יעקר לאמה.

מה הדין כשנתערב דם בדם בעלי

ג' מאשר יש בו מראה דם הדומה בפלי הדם לדם.

ב' כאשר יש בו דם.

א' כאשר יש בו דם.

באיזה אופן דם שנתערב בדם כשר?

גליון מס' 1 | "דרך חיינו" | מבחן 309 ויצא | זבחים ע' עד ע"ד | מכינה מגדל, הרבה ומעולה | 0737-289-669 מכתבים שכועים בנוף האסר, מחוז שאבת הסר

שאלה מרבי התוס'

מה דינם על כלאי הכרם?

ג' אסורים בהנאה ישמיד.

ב' אסורים בהנאה לגמרי.

א' אסורים בהנאה ומותרים בהנאה.

מה דין כלאי הכרם שנתערבו ביתר, דבר שאינו תשובה?

ג' יעלה מחיר ומאה מנה.

ב' יעלה מחיר ומאה מנה.

א' מבטלים בו רוב.

האם יש פדיון לקבר אם תמרת במר מגפן הזה?

ג' אין לו פדיון.

ב' יש לו פדיון.

א' אין לו פדיון.

האם מותר לקנות תרומה בנפש שיש לו לעת ר' שמעון שמותר להביא קרשים

ג' הכבר אין ומדרון המבר יש פדיון.

ב' יש לו פדיון.

א' אין לו פדיון.

מה דינם על כלאי הכרם?

ג' אסורים בהנאה ישמיד.

ב' אסורים בהנאה לגמרי.

א' אסורים בהנאה ומותרים בהנאה.

מה דין כלאי הכרם שנתערבו ביתר, דבר שאינו תשובה?

ג' יעלה מחיר ומאה מנה.

ב' יעלה מחיר ומאה מנה.

א' מבטלים בו רוב.

האם יש פדיון לקבר אם תמרת במר מגפן הזה?

ג' אין לו פדיון.

ב' יש לו פדיון.

א' אין לו פדיון.

מה הדין בנשר שנמכר לפנים לחיכל?

ג' מפנים.

ב' מפנים.

א' מבחוץ.

מה הדין בנמכר מים אחת מחוץ לעזרה.

ג' יחזור בהם.

ב' יחזור בהם.

א' מבחוץ לאמה.

מה הדין לרבי אליעזר בטבעת המונחים בטבעת ומשם?

ג' יחזור בהם ואילך בפנים.

ב' יחזור בהם.

א' מבחוץ לאמה.

מה הדין בנמכר מים המונחים בטבעת ומשם?

ג' בין בהתנדבות אברים בין בהתנדבות דם.

ב' בין בהתנדבות אברים.

א' לא בהתנדבות דמים.

המונח בם שוגג אם יקריבו את השאר?

ג' יחזור בהם ובנו בהתנדבו המונחים בבעלי מומים ועלה אחד על

ב' יחזור בהם.

א' יחזור מהם בדמים.

מה הדין בם ב' קרבנות שהם שהתערב, ושניהם נתן דמם שוה?

ג' מאכילה לאיש אינו מכיל.

ב' בכל בשעתים.

א' בכל חיוב.

מה הדין בהתעוררות מין בטיוב לפי רבא?

ג' שם קם לא, וכמו הנלקים אחד חיוב.

ב' אם הוקם לא הבין אמור הנלקים.

א' אם הוקם לא הבין אמור הנלקים.

המבטל כלי מלא רק אז מי הגלים, מה עלתה לו בגלילה?

ג' אינו יוצא.

ב' יוצא אם הוה הטעם.

א' יוצא אם יש בו טעם הזר.

הטעמה עמה מחשבים מחשבים ואחר, האם יוצא בה ידי חובת מצה?

ג' מהלקים.

ב' יצא.

א' לא.

האם שייר לחיבא אשם תלוי בדבר?

ג' לא.

ב' לא.

א' לא.

שאלה מרבי התוס'

באיזה אופן לא אמרים ראשון ראשון בטל?

ג' שתי התשובות נכונות.

ב' כשהמערה הרבה יחד.

א' כשהמערה משני כלים לכלי שלישי.

לדעת הכבוד

באיזה אופן דם שנתערב בדם כשר?

ג' מבחוץ.

ב' בדם אחר הדומה בפלי הדם לדם.

א' דומה על בליטה הסוד.

דם אדם צריך לתת את השיירים דומה על בליטה

ג' הלכה אחרי הרבה.

ב' כשם.

א' יעקר לאמה.

מה הדין כשנתערב דם בדם בעלי

ג' מאשר יש בו מראה דם הדומה בפלי הדם לדם.

ב' כאשר יש בו דם.

א' כאשר יש בו דם.

באיזה אופן דם שנתערב בדם כשר?

הדרך להתענג בידיעת התורה

מחזור שני ומורחב של הסדנא

ללמוד

להנות

ולזכור

לפרטים ולהרשמה

055-400-7977

תמצית

להתענג בידיעת התורה

פעילות מכון 'תמצית'

בעשרת השנים האחרונות מכון 'תמצית' מחלק מידי חודש 15.000 עותקים של סיכומי גמרא הלכה ומוסר, המסייעים ללומדים רבים לחזור ולזכור את תלמודם.

מטרת הסיכומים איננה רק לסייע לחזרה ולזכרון, הסיכומים נערכים תוך שימת לב לתת ללומדים בהירות ומתיקות מיוחדת בתלמודם.

מלבד ההשקעה הרבה בכתיבת הסיכומים עצמם, מושקעת מחשבה רבה כיצד להשתמש בכלים מקצועיים רבים ומגוונים שמטרתם לחבר את הלומד בצורה חזקה לחומר הנלמד.

כלים אלו הם פרי עמל והשקעה של מאות שעות לימוד וחקירה מה מביא את הלומד לידיעה רחבה בש"ס ופוסקים, וללימוד מתוך חוויה והנאה.

לצורך הבנת נושא זה נלמדו לעומק סוגיות רבות בתלמוד העוסקות בנושא זה במישרין או בעקיפין, וכן נלמדו בצורה יסודית מאות מקורות מדברי רבותינו גדולי הדורות לאורך ההיסטוריה, ונקראו עשרות ספרים ישנים וחדשים העוסקים בתחום זה.

בחינה נוספת נעשתה ע"י התחקות אחר דרכי צמיחתם של תלמידי חכמים, ושימושם בכלים אלו, מטרת בדיקה זו היתה בכדי לבחון את השפעת כל כלי במישור המעשי ועמידתו במבחן המציאות: האם כך גדלים תלמידי חכמים אמיתיים.

רבות מהתובנות שנלמדו הוטמעו בתוך הסיכומים, במטרה שהלומדים יתחברו לחומר הנלמד ויהנו מהחזרה ועי"ז הם ידעו את תלמודם טוב יותר.

לומדים רבים משתמשים בכל חודש בסיכומים, ומעידים על התועלת המרובה שהם מקבלים והם באמת לגבי הידע, אלא גם לקבלת בהירות והנאה בלימוד.

לאחר תקופה ארוכה של לימוד נושא הזכרון וההנאה בלימוד לעומקו, הגיע הזמן לשתף את הציבור בתובנות חשובות אלו, במטרה לסייע לכל אחד להגיע למתיקות וידיעת התורה.

כמו כן מתוך הבנה שאין די בידיעת הכלים להגיע למתיקות והנאה בלימוד, בלא תרגול מעשי, נלמד לעומק גם מהי הדרך לממש בפועל את הדברים, כאשר יסודות הדברים נכונים לכל נושא בו האדם רוצה להתקדם ולהתפתח, תוך התאמת הדברים לכל כלי המסייע למתיקות וידיעת התורה.

לצד ההעמקה בתחום והכנת סדרת השיעורים נערכו שיחות עם לומדים רבים, ועי"ז נבנה גם מתווה מיוחד לאבחון אישי, במטרה להתאים את הכלים הנדרשים המתאימים והנצרכים לאותו לומד באופן מיוחד.

כלים חשובים אלו עומדים לרשות הציבור בסדרת שיעורים, בה ימסרו לשומעים כלים חשובים רבים שיביאו אותם בסייעתא דשמיא למתיקות בלימוד וידיעת התורה.

לאור הצלחת הסדרה הראשונה של השיעורים, אנו פותחים בס"ד סדרה נוספת ומורחבת של השיעורים.

כל זה בקורס המיוחד מבית סיכומי 'תמצית'
שיגרום לך בסייעתא דשמיא ללמוד להנות ולזכור.

עיקרי התכנים בקורס

ביאור מקיף על מעלת ידיעת התורה, והקשר המובהק בין הדרכים למתיקות והנאה בלימוד, לדרכים לזכירת הלימוד לטווח ארוך.

הסבר מפורט על דרכי פעילות מערכת הזכרון המופלאה וכוחה העצום, סיבת השכחה, והדרך לחזק מערכת זו ולהשתמש בה בצורה טובה ונכונה.

עשרה כלים לחיזוק ההנאה מהלימוד ולידיעת התורה, כלים שעל ידם צמחו כל תלמידי החכמים, ביאור מקיף על כל כלי, ודרכי השימוש בו.

פירוט הכלים שעל ידם האדם יכול להתקדם בחיים, בכל תחום, ובפרט בענין מתיקות והנאה מהלימוד, והסבר כיצד להשתמש בכלים אלו כדי לחזק את החיבור ללימוד ואת ההנאה והזכרון.

הדרכה מעשית ומפורטת על דרכי הלימוד, החזרה, הסיכומים, ההכנה למבחנים, ועוד.

באלו כלים ניתן וצריך להשתמש בלימוד התורה, מלבד בכח השכלי.

כל התכנים בנויים ומבוססים על מאות מראי מקומות, שנלמדו בעיון במשך כמה שנים, ולובנו עם תלמידי חכמים ולומדים רבים, ותועלתם בדוקה.

שמיעת הקורס תוך מימוש הכלים שינתנו בו, יביאו בסייעתא דשמיא לחיזוק עצום של החיבור והקשר השכלי והרגשי ללימוד התורה, להנאה בלימוד, הגברת המוטיבציה, התמדה ורצון ללמוד כמה שיותר, להבנה עמוקה, לסיפוק והצלחה, להשגת יעדים, להצלחה במבחנים, ולזכירת עוד ועוד סוגיות בצורה בהירה.

הדברים ילובנו לעומק ובצורה מעניינת וברורה, ככל שמסגרת השיעורים תאפשר.

נקודות שנעמוד עליהם בסייעתא דשמיא:

א' מה ההסבר לעובדה שידיעותיהם של התלמידי החכמים גבוהים משל הלומדים הרגילים בהפרש עצום, למרות שההפרש בשעות הלימוד אינו גדול כ"כ, האם הדבר תלוי בכשרון, או בכלים שמשתמשים בהם אותם תלמידי חכמים?

ב' האם החזרה היא הכלי העיקרי לידיעת התורה, והדבר מחייב כל לומד להשקיע זמן רב בחזרה, או שהחזרה היא כלי חשוב מתוך מגוון כלים נוספים, והא בלא הא לא סגי?

ג' האם עלינו לקבל כעובדה מוגמרת את המציאות שאיננו זוכרים חלק גדול מתלמודינו, או שהדבר ניתן לשינוי?

ד' מה ההסבר לתופעה שלמרות שהבריאה כולה בנויה בצורה מופלאה עם חכמה אינסופית, כח הזכרון שלנו בתלמודינו הוא כושל במיוחד?

ה' מה ההסבר לדברי הגמרא (עירובין נ"ד:) על הצורך בחזרה 'ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה', האם כוונת הגמרא שמדובר בהנהגה שאינה ראויה, או שיש כאן הדרכה למעשה?

ו' האם יתכן שני אנשים באותה רמת זכרון ואותם שעות לימוד, אחד יזכור פי מאה יותר מחבירו?

ז' מהי הדרך באופן כללי למי שרוצה להתקדם בחיים בצורה משמעותית, ומהי הדרך המיוחדת לכך בנושא ידיעת התורה?

ח' מהי סיבת הצורך לצאת להתאוורר מידי פעם באמצע הלימוד, והאם ניתן להקטין את הצורך בזה?

ט' חז"ל (קידושין ל.) מגדירים את רמת הידיעה הנצרכת כרמה של שליפת התשובה באופן מיידי, כאדם ששואלים אותו אם מותר לו לישא את אחותו, האם הדבר אפשרי?

י' כיצד מגיעים למצב שבו הידיעות מכפילות את עצמם שוב ושוב (כמו 16-8-4-2-1 וכו'), ולא מתווספות בצורה קבועה (כמו 5-4-3-2-1)?

י"א האם ניתן להעלות ולחזק את כשרון הזכירה, או שכל אחד ישאר פחות או יותר עם רמת כח הזכרון עימה הוא נולד?

י"ב מה ההבדל בין 'תפיסה מצומצמת' בה נלמדת כל סוגיא כנושא בפני עצמו, לבין 'תפיסה מרחבית' בה כל סוגיא מתקשר לחברתה, ומהי השפעת התפיסה המרחבית על ההבנה וההנאה והזכרון?

י"ג האם ניתן לחזק את ההנאה מהלימוד בכלים פשוטים, או שההנאה מהלימוד היא נחלת 'בני עליה' בלבד?

י"ד מהי הדרך לעורר את כח הסקרנות ללימוד התורה, אצל מי שאין לו סקרנות כזו בצורה טבעית?

ט"ו באלו כלים האדם יכול להשתמש ללימוד התורה, מלבד כח הראיה והשמיעה והשכל?

ט"ז מהי הסיבה שרבי יוחנן הצטער כ"כ בפטירתו של ריש לקיש עד שמת בגלל זה, רק בגלל שהיה חסר לו את הקושיות של ריש לקיש על דבריו?

י"ז כיצד ומתי צריך להשתמש בשיטת ה'סימנים'?

י"ח האם לידיעת התורה נצרכים כלים נוספים שאינם נצרכים לידיעת חכמות אחרות, ואלו כלים משותפים גם לידיעת התורה וגם לשאר ענייני הזכרון?

י"ט האם ניתן לקצר את הזמן הנצרך לחזרות מחד, ומאידך להגביר את המוטיבציה וההנאה מהחזרות?

תשובות לשאלות אלו, ולעוד שאלות רבות, בקורס המיוחד.

למי מיועד הקורס?

- בחורים, אברכים ובעלי בתים המעוניינים לחזק את ההנאה והידיעה שלהם בלימוד התורה.
- מלמדים המעוניינים ללמד את תלמידיהם בצורה מושכת ומעניינת במטרה שהדברים יישמרו אצלם לאורך ימים ושנים.
- כל מי שמעונין לפתח את רמת הזכרון שלו.
- לומדים הנמצאים במסגרת של מבחנים, ומעוניינים להצליח במבחנים ולשמר את הידע לזמן רב (וכן לקבל מלגות או תעודות והסמכה לתפקידים הוראה ולימוד תלמידים).
- לומדים המעוניינים ללמוד בצורה של 'לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא'.
- כל לומד המעוניין לקדם את איכות לימודו לרמות אחרות לגמרי, בעיון או בבקיאות ובכל צורת לימוד.

פרטים על הקורס

- הקורס יתקיים בעזרת ד' בצורה של שיעורים פרונטליים במקומות שיותאמו לביקוש, וכן יהיה ניתן לשמוע את השיעורים במערכת טלפונית.
- הקורס יכלול אחד עשר שיעורים של כ-45 דקות, בה נעמוד על יסודות הדברים.
- השיעור הראשון יהוה תמצית של עקרונות השיעורים, וישמש כהקדמה. לשיעור זה יכול להרשם גם מי שמעונין בהתרשמות אישית ורוצה לבחון את התאמתו לסדרת השיעורים.
- מחיר הקורס הינו 60 ש"ח כפול 12 תשלומים. הנחה מיוחדת ל20 הנרשמים הראשונים: 60 ש"ח כפול 10 תשלומים.
- מילגה מיוחדת לעומדים ביעדי הקורס, כסכום התשלום לקורס או חלקו. פרטים ימסרו בשיעור הראשון.
- השיעורים ימסרו בעזרת ד' בירושלים בני ברק ומודיעין עילית, ובמקומות נוספים לפי הביקוש, ע"י עורך סיכומי 'תמצית', החל מתחילת חודש טבת.

לפרטים ולהרשמה 055-400-7977

פרטים מדויקים על מועדי השיעורים ומיקומם יתפרסמו בקו תמצית שמספרו 02-3131-465 בשלוחת העדכונים.

תמציית
להתענג בידיעת התורה

לדעת
חוזרים, נבחנים, יודעים
073-7289-669

לומד - דף היומי, עמוד היומי, דף היומי בהלכה, חפץ חיים, ואהבת חסד

אל תוותר על ה"אוצר"

◆ סיכומי תמצית ומבחני לדעת ◆

761***2@gmail.com

אני נבחן כבר כמה שנים בדף היומי מ"ב.

אין ספק שהמבחנים יש בהם תועלת מרובה מאד.

הן בלימוד עצמו עמ"נ להיבחן

והן בדרבון בחזרה לקראת המבחן שהיא תועלת אדירה.

השאלות תמציתיות ומסכמות באופן מיוחד.

Bin******3@gmail.com

הסיכומים והמבחנים כ"כ עוזרים.

איזו בהירות. ממש תענוג!!!

המבחנים זה מחייב מהנה ומדרבן.

85*****ael@gmail.com

אני עושה מבחני דרשו, מאד נעזר בסיכומי תמצית הדף שכתובים בבהירות

וכן במבחנים שעוזרים לזכור את החומר

- המבחנים אמריקאיים-שבועיים וניתן לעשותם -

בטל': 073-7289-669 | בעמדות נדרים פלוס (לדעת) | **במייל:** 7692282@gmail.com

מבחני 'לדעת' מופיעים יחד עם סיכומי 'תמצית', ניתן לקבלם:

במייל: 7692282@gmail.com

בנקודות ההפצה ניתן לשמוע בטל' 0737-289-669 בשלוחה 4

בחודש זה (כ"ד חשון-חנוכה) **תתקיים הגרלה מיוחדת לכבוד התורה לומדיה ומשנניה**
(בנוסף להגרלות השבועיות הקבועות)

תוכנת אוצר החוכמה

פרס ראשון

אוצר החכמה
הספריה היהודית הממוחשבת הגדולה בעולם

פרס שני: **זוכה** בקורס היחודי "ללמוד, להנות ולזכור"

פרס שלישי: **10 זוכים** ב-250 ₪ ביפה נוף

פרס רביעי: **10 זוכים** ב: סט "קצות החושן" הוצ' דז'ימטרובסקי + סט תמצית משנ"ב

כל מבחן מזכה בכניסה נוספת להגרלה!

zh720139@gmail.com